

Срећа.

— Ко је срећнији: да ли онај који има 100.000 динара, или онај који има пет кћери?
— Срећнији је онај који има пет кћери...
— Зашто?
— Онај што има 100.000 динара жели да има још толико, а онај што има пет кћери не жели да има ниједну...

*

При ручку.

Када је служавка донела на сто препечене колаче, госпођа се наљути и викну:
— Шта! Опет си прегорела колаче, ћурко једна!
— Није она ћурка, — прекиде је синчић. — Синоћ јој је тата рекао: голубице моја...

*

Чиновнички рај.

— Како живите, господине професоре?
— Као у рају...
— Славно! Зар се може живети са женом и шесторо деце са непуних две хиљаде динара?
— Наравно!... У рају се не једе и не пије као на земљи.

*

Давила се...

У полицији, чиновник саслушава једну девојку:
— Јесте ли случајно пали у воду или намерно?
— Намерно... Хтела сам да се удавим, загорчао ми живот!
— Па што сте онда звали у помоћ?
— Какво је то питање!?... И ви бисте запомагали, да сте били у онако хладној води!...

*

Бањска припрема.

Жена се припрема за бању и о томе се говори свакога дана. Једног дана муж рече:
— Када већ одеш, можеш остати месец, два и више, само...
— Само?... упита жена радознало.
— Да ми се закунеш пре поласка, да ћеш водити рачуна о свему... Например, да ћеш бити... верна...
— Остави се, човече! — прекиде га жена. — Зар ниси учио још у основној школи да се не треба клети за сваку глупост!...

*

Добро вино.

Предавао учитељ о виновој лози, па запита ученике:
— Шта је потребно, па да нам вино буде добро?
— Да је човек жедан! — одговори један од ученика.

*

Добар савет.

Добила госпођа Х. кијавицу, па због тога отишла чак лекару.
— За име Бога, господине докторе, шта бих узела због кијавице?
— Мараму!... госпођо! — одговори лекар мирно.

*

Брак из љубави.

— Чудим ти се, драга моја, како си могла пристати да се удаш за тако ружна човека? Зар ниси видела како му је велики нос?
— Ах, па то је тек добро. Тек овако га могу лакше вући за нос!

*

Умесно питање.

— Шта ти каже жена кад дођеш у зору кући?
— Ништа, само тресе главом.
— Твојом или својом! Т. Ч.

*

На испиту.

Полаже се капларски испит и официр пита једног војника:
— Са десет војника ископаш ров за један дан, за које ћеш време ископати исти ров са пет војника?
— За један дан! одговори брзо будући каплар.
— Не може, њих десет сврши тај посао за један дан...
— Може, може, дам ја њима зорт, па сврше све за један дан!

*

Колоњске Воде најбоље каквоће препоручује Парфимерија „VENUS“
БЕОГРАД, Кнез Михаилова 38.
82 34 46

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Косанчићева улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 23. Београд, 10. VI. 1922. Година I.

„Шмокљан“.

Хумореска.

Било је то једне суботе на соареу лепе и богате удовице Г-ђе Х.

Сакупљено друштво „старе“ и „младе“ интелигенције необично је живо расправљало разна питања о женама.

Том је приликом јадни Шопенхауер грдно настрадао (а са њиме и његов по струци следбеник Г. Петроније вић), јер су нарочито женске биле бесне за она „багателисања“, која је он рекао за цео женски пол у својој студији „О жени“ и у „Метафизици“.

Неки млађи књижевници, можда из кавалерства, придружили су се дамама, те су својски крпили све филозофе, који некаваљерски пишу противу женских уопште, али је ипак већи део друштва био на страни великог филозофа Шопенхауера, јер су били убеђени, да су његови опажаји и тврђења истинити и логични.

Галама ових женских и мушких „Футуриста“ као да нимало није узнемиравала, нити занимала једног госта средњих година, још лепих оштрих црта, црних очију пуних живота и малих брчића, које је с времена на време „фитиљио“ више досаде ради.

Свој је чај пио полако и са неким нарочитим укусним маниром, да је свакоме који би га посматрао, дошла необична воља да и сам попије коју шољу чаја.

По који пут би бацио поглед преко заја-пурених лица, која су се ређала по салону у живоме разговору, па би одмах затим са неприметним осмехом оборио главу, као да се одавао неким дубоким мислима.

— Хе, драги пуковниче, то не иде тако! — рече весело домаћица прилазећи овоме своме госту, који је тако немо седео усред овог говорљивог друштва. — Ви седите већ више од једног сата а нисте проговорили ни једне речи. То је нарочито од вас веома чудновато, јер то није ваш обичај. Неке туробне мисли? Али забога, оставите ту суморност, јер све оне лаће које су се за време ових силних ратова потопиле, не припадају вама.. Зар и после рата, када је човек са тешком муком изнео главу, зар опет у тугу и суморност?...

— Не, милостива госпођо, нисам ни брижан, ни тужан а још мање суморан. — одговори са осмехом ова досадања ћуталица, кога је домаћица ословила са „пуковниче“, мада је био обучен у цивилно одело. — Што сам се тренутно ућутао узрок је, што се говор води од једном питању, за које ја имам једно специално мишљење, које се у потпуности не слаже ни са филозофима, нити са мишљењем овог овде друштва, па бих за њих са овим својим мишљењем престављао „белу врану“.

— Па то ипак значи, да је то ваше мишљење интересантно! — узвикну весело домаћица. — Ви свакако имате и јака разлога за тако своје мишљење?

— Потпуно тачно. Управо, рођено искуство, јер то је најбоља филозофија.

— А да ли бисте то своје искуство поверили и нама?

Исеците овај квадрат да бисте могли учествовати на нашем конкурсу расписаном на 13. страни „Забавника“.

Тражите дописном картом да вам се **бесплатно** пошаље на углед један број

„Наше Деце“

илустрованих дечјих новина. Сваки од наших читалаца који пошаље своју тачну адресу добија бесплатно на углед један број „Наше Деце“.

— Зашто не бих? Само ако би то било за друштво занимљиво.

— Онда чујмо господина пуковника! — узвикну весело домаћица целоме друштву, које на овај узвик обрати пажњу. — Он ће нам сада испричати из свога сопственог живота један доживљај, који се тиче исте теме коју сте тако шумно цело вече расправљали.

— Чујмо! чујмо! . . . — заграјаше и мушки и женски гласови и као по команди окупише се сви око пуковника.

Пуковник их весело све погледа, узе са задовољством једну цигарету, запали је и поче полако пуштати густе димове, као да је тиме себи хтео створити времена, да смисли почетак своје приче.

— По моме схватању, жена је не само физиолошки различита од човека, већ и по умним способностима, које баш и проистичу из телесних, као и од улоге коју жена у животу и друштву има, — поче лагано говорити пуковник, али је његов тихи говор био усред мира који је у сали настао, потпуно разумљив.

„Није ми намера, да улазим дубоко у ову анализу, али да су сви поступци једне жене производ њеног таквог душевног и физиолошког склопа, то је мислим несумњиво. Ради овога, женом господари један нагон, који јој диктира све поступке, покрете, мисли, целокупан живот, а који је у метафизици назван „полни нагон“, мада је ово много оштра и некаваљерска реч за слаби и лепи пол.

„Ми често погрешно мислимо, да су женске лукаве, да све раде из лукавих рачуна, да унапред стварају читаву серију добро смишљених интрига, које са највећом вештином доцније постепено изводе. Пардон, има и таких, али ја овде не мислим на изузетке.

„Све су женске у основи подједнаке, све оне мисле срцем а не мозгом, све се оне најупорније отимају утицају и владавини људи, да би им се што брже бациле свом силином у наручја.

„Разуме се, да сву ову филозофију нисам познавао у својој раној младости, када сам још био потпоручник. Тада сам имао своју филозофију основану на најчистијим идеалистичким осећањима и мислима. Ја сам био убеђен, да су сви женски поступци израз њихове чврсте воље, основане на здравом разуму, обичају, добром тону и домаћем васпитању.

„Ја ћу вам одмах испричати и моју младићску платонску авантуру, која ће и потврдити све ово, што сам досада рекао.

„Моја Дулчинеа није била „род ниска раста, уских плећа, широких кукова и кратких ногу . . .“ како то Шопенхауер описује женски род*. Она је напротив била висока раста, лепо развијена, сразмерних кукова и правилно дугачких ногу. Она је представљала тако лепу појаву и лицем и сразмером тела, да би јој на томе позавидела и „Милоска Венера“. Кад вам је овако описујем сада, после толиких година, свакако да нисам „полним нагоном заслепљен мушки интелект“, како се то ужасно изражава овај филозоф-женомрзац, који је и своју рођену мајку омрзео зато што је била женско.

„Моја је авантура, — ако смем назвати тако овај мој ништавни доживљај, — почела у једној забаченој малој паланци, где је мој идол био са мужем и где се налазила и нека моја рођака код које сам седео.

„Преко те моје родице, као што то обично у паланкама бива, дошао сам са том лепом женом у ближе познанство, из кога се доцније развила у истини силна љубав, која нас је доводила до чудних одлука, да она остави свога мужа и да пође за мене.

„Све ово довде обичан је роман, који се свакодневно дешава у свима варошима и друштвима. Шта се знаде, да сад овде међ вама нема таког сличног случаја!

— Іух! — чу се пригушени усклик неких дама, као нека врста протеста.

„Али сва та наша љубав — говорио је даље мирно пуковник, — никада није изражавана речима, уочи, већ једино или у писмима или по поруци преко моје рођаке. Чим бисмо се нашли једно према другоме, ми смо збуњено ћутали, крадимице се погледали, руменили, муцали, говорили о сасвим безначајним стварима, па се најзад збуњени и растављали.

„Ово њено уздржавање тумачио сам претераном стидљивошћу и поштењем, да не би дала повода да се повреди брачна светиња, па сам и ја тиме био необично задовољан.

„Песници би ово наше понашање описали као чисту истинску љубав, као идеална осећања која немају са материализмом земног живота ништа заједничког, као небесно

* Шопенхауер у свом делу „О жени“ тач. 8.

Исеците овај квадрат да бисте могли учествовати на нашем конкурсу расписаном на 13. страни „Забавника“.

Тражите дописном картом да вам се **бесплатно** пошаље на углед један број

„Наше Деце“

илустрованих дечјих новина. Сваки од наших читалаца који пошаље своју тачну адресу добија бесплатно на углед један број „Наше Деце“.

надахнуће и још сто других назива. А ја? И ако сам одиста био уздржљив и поштено мислио — ипак сам сматрао да би један добар пољубац само још више улепшао ове наше односе, него сва ваздушна уздисања и ова сувише прозрачна љубав“.

Опет се у сали чуло једно „Іух“, али је било у много нижем тону од овог првог.

„Као млад и неискусан човек, правио сам хиљаду комбинација, да се ма и један корак приближим мојој лепој Дулчинеи, без скривених и неваљалих мисли, већ ваздa само платонски, — али никада нисам успео, јер је њена стидљивост и уздржљивост била толика, да нисам смео даље, увек сам био обесхрабрен.

„А она је била дивна жена, пуна једрине, са свима својствима, да човеку у животу пружи све сласти за које је женски род и створен, — мада је муж није много волео, не знам из којих узрока, и са њом је био ваздa „на ратној нози“. Он је био и љубоморан и то је налазило одушке у непрекидној свађи, која се често толико заоштравала, да је по који пут дизао и руку на њу. Ради тога јој је живот био већ досадио, — а због тога сам и ја почео мрзети тога тиранина и све више навaљивао на њу, да се једном реши и остави мужа и пође за мене.

„На ове моје предлоге она ми је одговарала, да ће ме у свему послушати, да је готова учинити све штогод би ја од ње захтевао, да сам управо ја господар њене воље и ње саме.

„Али, када сам то своје господарство хтео искористити при првом састанку код моје рођаке, те је мало загрлити, она се одмах била толико уплашила и заруменела, да сам ја одмах одустао од те своје „дрскости“. Одмах сам себе уверио, да сам је тим покушајем само вређао, јер то значи, да је она жена која се сама баца мушкима у наручја и још сто других глупости које само један млад и неискусан мозак може измислити.

„И ја сам наставио и даље волети је до лудила на досадањи начин.

— И зар ти ниси још успео загрлити и пољубити моју пријатељицу? — питала ме је са чуђењем моја рођака када сам јој ја развио наше идеалне односе.

— Ја чак то и не мислим чинити, догод је она жена другога човека, — говорио сам ја са патосом, уверен потпуно колико сам идеалан човек. — Ја сам уверен, да бих је тим поступком до срца увредио.

— Да ли си ти сигуран у то? Да се ниси преварио? — питала ме је иронично моја рођака.

— Не, — одговорих ја одлучно. — Она је потпуно идеално створење.

— Које воли ипак све земне и потпуно реалне ствари. Али, де, де, нећу ти кварити твоја идеална уверења, — говорила је моја рођака, али сам лепо видео да ми се у брк подсмевала.

„Дани су протицали и даље и ја остадох доследан своме понашању и својим идеалима.

„Али испрва мање а затим све више почеше наши састанци бивати ређи. Ово је потицало баш од њене стране и под разним изговорима. Јако сам се ожалостио и узнемирио. Зато сам је једног дана позвао на састанак у оближњу шуму ван вароши, где нас нико не би опазио, да бисмо се отворено објаснили. Муж јој је баш тих дана негде отпутовао. Она је радо примила овај мој позив и дошла на састанак.

„Шетали смо се веома дуго по шуми. Разговарали, причали, уздисали, по који пут се зајапурени погледали, говорили о свему другоме, само не о нашој љубави, ради чега сам је и позвао на овај састанак. Када смо се толико уморили да се једва на ногама држасмо, предложи она да поседамо на траву, што одмах и учинисмо.

„Она ваљда од превелике врућине, — тако сам ја тада мислио, — откопча блузу око врата и мало ниже, те угледах ванредну бисту једне богиње. Она ме је тада гледала зажарених очију, а ја сам то разумео као преклињање с њене стране, да не бих према њој био непристојан у виду ма каког насиља. И ова ми помисао тако обузе главу, да сам био потпуно уздржљив гледајући је, како се пружила по трави и мирно посматрајући њене лепе облике тела, који су се тако дивно оцртавали у њеној летњој хаљини. Чак сам се измакао мало подаље, да не би ни посумњала ма у чему. У два маха молила ме је, да јој видим код врата да се није опекла копривом или да је није каква пољска буба ујела, — и ја сам јој прилазио као светици, мирно гледајући подубоко њен ванредни скулпторски деколте, па се опет враћао на своје место „пристојног удаљења“.

(Неко у друштву учини: „ух!“, али се није знало да ли је ко од мушких или женских.)

„Најзад она поче журно закопчавати блузу, журно скочи и кротко рече:

— Хајдемо кући!

„Био сам овом наглошћу изненађен, али сам тумачио и то на свој начин. Пошли смо одмах затим без иједне речи.

„При растанку, једва ми је казала „Збогом“, — што ме је још више зачудило и ожалостило. Целе сам ноћи мислио и питао себе чиме сам је то увредио, те се тако понашала према мени. Зар моја тако велика пажња и каваљерство према њој није било потпуно и зар сам ма у чему прешао границе учтивости? Нисам умео тада себи дати одговора“.

(У друштву се тихо осети реч: „шмокљан“, која је тако нечујно пошла са нечијих уста.)

„Од тога дана више се нисмо ни састајали. Није ми чак хтела одговарати ни на моја ватрена писма, а одмах затим није хтела чак ни примати више моја писма, већ их је вра-

ћала са напоменом да их могу штампати, пошто су врло лепа за читање.

„Питао сам и рођаку за савет. Молио сам је да је пита, зашто се на мене толико наљутила да је прекинула са мном све односе. И добио сам убрзо одговор:

„— Моја ми пријатељица, драги мој рођо, рекла ово: „Твој је рођак, драга моја, прави правцати шмокљан.“ Даље ми није ништа казала.

„Нисам разумео тада овај чудни одговор.

„Одмах затим сазнао сам поуздано, да се ова лепа и „идеална“ жена бацила у наручја једноме трговцу из исте вароши, који је једва знао писати, те није умео ни написати три речи љубавног писма, и који није имао појма о Платону и платонизму“.

Ту је приповедач мало застао, да би ваљда одахнуо, па је готово тужно продужио:

„Много доцније, када сам и ја постао „практичан човек“, потпуно сам разумео ону њену поруку, јер сам се уверио, да сам одиста био прави шмокљан.

„Ја сам тек доцније увидео, да сва она блага одупирања и отимања од загрљаја били су само дивни знаци, колико је она све то желела, јер је и моја Дулчинеа била само земно створење, које сам ја хтео силом да угурам у светице. Шта ћете, кад тада нисам довољно познавао женски род, нити сам још читао Шопенхауера.

„Али вас уверавам, да ми се доцније никада овако што није десило у животу.

„Остао сам нежењен, не зато што сам омрзео женски род, већ што сам га још више заволео и боље познао. Зато и ви, драги моји слушаоци, оставите жучна препирања о женама, оставите нека се тиме баве филозофи, а ми слошке у живот, јер је и иначе врло кратка века“.

— Живео говорник! — повикаше неке даме и у сали наста граја, смех и коментарисање овог доживљаја на разне начине.

Београд 1922. Рад. Космајац.

Оптика као љубавни посредник.

Знаменити енглески научењак сер Ђорђе Ајри, беше ванредно радин и бистар човек, али у општењу са људима плашљив, неспретан и ћутљив. Његови пријатељи имали су доста муке, док су га једном увели у друштво. Нарочито беше плах у женском друштву и свагде га је избегавао. Беше већ ушао у четрдесету годину као нежења. Једног дана упита га лекар:

— Није ли вам око госпођице Х. врло чудно?

— Мени? Ја то око нисам никад видео, ја ту госпођицу уопште и не познајем...

— Треба да видите то око, ванредно око. Ломи зраке светлости двоструко!

— О, то би био диван проблем. Кад би је могао да посетим?

Целог свог живота није му пало на ум да посети једну госпођицу, али кад се радило о проблему, онда је одмах био живахан.

При првој посети није на оку ништа констатовао и закаже другу посету, док буде више сунца и светлости. При другој посети постао је проблем тако интересантан, да га је требало целог живота студирати. Уз то је девојка била духовита и љубазна, — и он се вери, пошто је са њом добио ванредан проблем, који се није могао тако лако оставити.

— Б. —

*

Изванредан случај.

Пред париску полицију доведоше једну старицу, која је просјачила пред црквом и држала у руци плакат са натписом: „Ја сам стара стотину година!“. —

Испоставило се да је старици 65 година, те је оптужиште за превару. Цео претрес беше силно интересантан, а пресуда изазва буру смеха. Пресуда је гласила: „Ви сте криви за превару. Али пошто сте до данас неосуђивани и јер искуство наше земље, као и целог света, не бележи ниједан случај у којем би се жена правила старијом но што јесте, с тога разлога ослобађате се оптужбе. — Б. —

*

Предусретљив чиновник.

Путовао један министар. На путу, у једном граду, прекинуо се ремен на улару.

Председник општине брзо прискочи да помогне, али, не нашавши нигде ремен, донесе уже.

— Пошто је ово уже? упита министар.

— Али, господине министре, нисте ли од наше отаџбине заслужили још и више него једно уже? — бранио се начелник. — Б. —

Излазак и залазак сунца и месеца.

		Сунца		Месеца	
		Излазак	Залазак	Излазак	Залазак
		с. м.	с. м.	с. м.	с. м.
недеља	11. јун	4 13	19 46	21 7	6 4
понедељак	12. „	4 13	19 47	21 47	7 2
уторак	13. „	4 12	19 47	22 24	8 0
среда	14. „	4 12	19 48	22 55	8 59
четвртак	15. „	4 12	19 48	23 25	9 58
петак	16. „	4 12	19 49	23 52	10 56
субота	17. „	4 12	19 49	—	11 55

Стеван дел Феранте целога живота није имао среће. Пошто је, оженивши се неком бившом вариетеском дивом, добио четворо деце, предузе једну оптичарску радњу у предграђу и мало се примири. Али Ариго, његов најстарији син, одаје се раскалашном животу. Задужи се код апотекара Риоти, заведе његову кћер и поче систематски тако живети да се прогура у т. зв. отмене кругове. Пошто га једна драгана напушта он постаје љубавник једне играчице, а убрзо затим почне љубавну авантуру са чувеном руском певачицом Татјаном Руском, коју осваја својом мушком лепотом и дрскошћу. Запетљавши се материално, он се користи новчаном помоћу своје љубавнице и такође и њеним уметничким угледом да уђе у труле аристократске кругове.

Она која се не сме волети.

Роман од Гвида да Верона.

(3)

Једног јутра, Ариго је још спавао, уђе послужитељ и пробуди га, предајући му посетницу, коју он прелете сањивим очима. У исто време зачу се фамилијарно куцање.

— Ја сам... — рече споља један глас, кога он познаде као глас Бена Чианеле.

— О, изволите само!

Извинише се одмах: један што је тако рано дошао, други што је још у постељи.

Ариго примети да га Чианела ословљава први пут са »ти«.

— Дошао сам због две ствари: прво...

— Та седите!...

— Реци »седни«: то је много простије. И пошто си још сањив брзо ћу ти објаснити.

Ариго је већ разумео: јутарња посета, тон, она интимност... Затим, он је то очекивао одавно већ.

— Да почнем прво са непријатнијом ствари. Дошао сам да ти тражим на зајам. Ако можеш да ми позајмиш, хвала, ако не, не мари...

Ариго запали цигарету.

— Питање је у цифрама... — рече уз љубазан осмех.

— Пет хиљада! — рече Чианела који је волео да се жури, и оста гледајући оног другог у очи.

Ариго размишљаше тренутак-два.

— Мислим да ћу са мало труда добавити. Сад их немам, али до ручка надам се да ћеш их имати...

— Хвала, — рече други просто, као да их је већ имао у џепу. Затим помисли, да је дужан дати нека обавештења.

— Ноћас сам био тучен. »Врећа« Берни нас је сасвим опељешио. Каква битка, мој драги! Вратио се са срећом већом но икад. Али стрпљења! Ја ти захваљујем. Дошао сам к теби, јер знам да имаш добро срце и да си човек коме се може поверити. Али нисам дошао само да те пумпам...

Уђута и узе изглед заштитника.

— Тото Риоти ми је говорио о твојој жељи да уђеш у Клуб. Питао ме је, да ли пристајем да потпишем твоју молбу заједно с њим. тим пре што сам сада привремени секретар. Тото Риоти те воли. И ја сам, разуме се, пристао. Потписаћу још данас молбу и отпочећу се борити у твоју корист. Знаш и сам, да понекад, кад се прима нов члан, има тешкоћа... И око тебе биће борбе, јер си изазвао много зависти... Збиља, како Рускаја?

Рускаја је била врло добро и, разуме се, платила оних пет хиљада динара који су били потребни Бену Чианели, да би овај пристао да уведе у клуб пријатеља, свог пријатеља Тоте.

Изборна кутија, понекад неправедно свирепа, била је наклоњена овом човеку, који је имао храбрости да верује у срећу. Гласање је било бурно, али за један мали број белих лоптица више отвориште му се врата племићског Клуба, који је за дуги низ година био привилегија само гордо издвојене класе.

Он опра све своје прљаво рубље, и гледајући са поуздањем у сјајну будућност, рече први пут сам себи:

— Успећу!...

XIV.

Дона Клавдија задовољила је свој ћеф и то без многог увијања, јер је била искусна и волела да све ствари брзо свршава. Записа само у свом дневнику памћења ову просту мисао: »Један више!« Била је једна од оних храбрих жена, које се не труде да сакрију ону силну жељу за променом под комедијом осећања, усред психолошких драма.

Предуго је Ариго био веран својој нежној Татјани, желео је да пије из горчијег пехара и, кад је дошао први пут, дона Клавдија опази да је нестрпљив. Изненадила се да му се допада, и мало поласкана, престаде са оним веселим сарказмом, са којим се спремала да брани своју зрелост од неповерења младог човека. Била му је чак и захвална, јер ништа није страшније за жену него свлачити се са страхом од пажљивог погледа човека, коме се могла лудо допасти пре десет година.

Ариго је са великом брзином усвајао обичаје људи са којима је живео. Из очевог дућана до сала по палатама, на брзом путу скинуо је са себе сву буржоаску кожу коју је имао из предграђа због општења са ниским људима...

Из тих сала ушао је у многе друге, где склопи пријатељства, предузе мале авантуре, чувајући људе и жене који су му могли бити

потребни за његове планове. Пазно је да буде скроман и да не изазове зависти.

Пошто је знао да је његова култура ограничена, отпоче учити, крijући часове учења, као да је то грех...

После једне свађе, жучније од осталих, Ариго и Рускаја расташе се неуверени потпуно у то, да се више не воле. Она је дозволила да је искоришћава, не жалећи се, док је Ариго био за њу верап и страсан љубавник. Али после повратка у варош сувише је пребрегавао и остављао јој сувише слободног времена на размишљање. Његово појављивање претходило је увек неком блиском плаћању и Рускаја се увери, да ће је он упропастити за кратко време и без икакве захвалности. Отвори очи и виде да је сметња. Најзад јој стиже једно анонимно писмо, у којем јој јављаху за састанке Аригове са дона Клавдијом, пружајући јој најтачнија обавештења о часу и месту. Већ је сумњала и сад је само требало да још добије и доказа. Зато постави класичну заседу и дона Клавдија, која се у свом животу налазила у сличним случајевима, успе, да присуством духа отклони скандал.

Између Татјане и Арига дође до простог раскида без суза и љутиње, као међу људима који су се већ спремили да се расставе, људима мирним, који схватају потребу параболу људских ствари и, одлазећи, једва захвалише једно другом, што су мало сметали једно другоме.

Онда иступи барон Силвестар, и показало се да је имао право што се уздао у своје стрпљење и у своју предану учтивост. Богати људи и лепе жене увек се, на крају крајева, нађу.

Поводом овога много се причало у друштву Мамањукола, у позориштима и салама где је Ариго примљен са великим ласкањем.

Прекид су објашњавали на разне начине, и ови нису били повољни по Арига. Било их је који су жалили Рускају, јер су мислили да је још заљубљена у њега. Али, пошто је она изабрала за свог заштитника отменог човека, сви стари удварачи почеше је пратити сустопице, и њен повратак на позорницу био је за њу триумфално вече.

Ариго је био у позоришту тога вечера: весео и насмејан. Видели су га како јој аплаудира из ложе Кларе Михелис, богате и сентименталне удовице, коју је он обавијао својим мрежама, удварајући јој се полако и с трудом.

Интермецо доне Клавдије није имао бити дуг. Она му се, уосталом, није ни допала, јер је била сувише дрска, сувише пажљива, и у часовима интимности стала га је много труда... Једном речи, она га је већ нервирала, а и његова лепа Татјана нервирала га је у другом погледу после једва неколико месеци растанка. Гризла га је савест што је много мучио за време док је била његова, и уједно се кајао што је био будала да се растави од ње.

Барон са коврџавом брадом подигао ју је понова у њен сјај. Она је сад живела раскошно и расипно, вијали су је свугде, са оним њеним бароном крај себе, који се, како се чинило, топио, гледајући је у очи. Он јој је узео стан, о коме су се причале баснословне ствари, слао јој у кућу чувеног јувелира, који јој је предлагао најскупоценије ствари, и, мада је барон био врло богат, добри људи радоваху се, мислећи како ће барон остати на цедилу. Такве жене, кад не воле, постају варварски користољубиве.

Причало се, како јој је Рафа Ђиулијани поклонио огрлицу од двадесет хиљада динара за посету од пола сата, Карлето Санторе се клео да је добио обећање, гроф Ајмоне дел Жеро чинио јој је царске предлоге преко своје посреднице, Павле дел Басано кривио је своја женска уста, као да је хтео рећи:

— Тја, кад бих хтео...

И све је то нервирало Арига, у толико више, што су пријатељи сматрали за дужност да га пецкају. Понекад се дешавало да је сретне на улици, у радњама или позориштима: истовремена забуна их обузимаше и избегавали су да се погледају, као двоје који носе у срцу сећање на слатки али тајни грех. И једно и друго трудило се да изгледа што више равнодушним, али тако то није било, и барон Силвестар је то добро знао, јер се понашао према Аригу врло хладно и скоро, скоро је избегавао да га поздрави.

Татјана је, уосталом, била добра жена. Могла је лако испричати из освете неку малу појединост која би била опасна за лепог Феранта, али је очигледно ћутала и често, док је певала, њене су га очи са бине тражиле, као некад, у прво време њихове љубави, док се још нису познавали.

Долазио је у искушење, да је још једном, последњи пут, топло пољуби. Дешавало му се, да се узбуди пред ситницама, кад би се изненада јављале успомене на њу.

Једно вече, у једној полутамној улици, био је већ близу да јој приђе. Написа неколико писама, али га је било стид да их пошаље. Из ложе и са бине, често су се гледали, обоје узбуђени, као да је кроз ваздух што их је делио прелетало миловање. Барон Силвестар приметио је нешто и бдио као пас чувар, али љубав је лукавија од љубоморе.

Он јој посла киту париских љубичица, јер је и у њиховој љубави био и живео неки мирис љубичица. Па онда, једно вече, кад је барон Силвестар имао обичај да иде неизоставно на вечеру код своје мајке, не знајући како другаче с њом да разговара, позва је телефоном.

— Јеси ли то ти?
— Ко, ти?...
— Татјана?...
— Ах...
— Чуј!...
— Не, не...

— Морам те видети!
— Никад више!
— Дођи мени сутра, прекосутра, кад узмогнеш...
— Не... глупост! Остави ме...
— Татјана...

Она је, разуме се, отишла и, као што то често бива, постадоше тајни љубавници, након тога што већ беху јавни. Љубили су се истим пољупцима и уживали, налазећи у томе велику опасност, необичан страх, као што то бива у свима страстима које имају надмоћност што су забрањене.

Али ствар се није могла сакрити. Много је било љубоморних који су пазили, и наће се неки пакосник који обрати пажњу барону.

Овај се не увери, али мржња, мржња против дел Феранте била је тако силна у ратничкој души негдашњег бледог официра, која сад одједном оживе у крупном благородном човеку и реши се да при првом сусрету увреди свога лепог супарника.

У Клубу се једно вече говорило о двојици, који су требали да буду примљени или одбијени, већ према томе нађу ли на пристанак њихови заступници или они који су износили против њих најстрашније аргументе.

Један од те двојице, Ђорђе Леви, имао је против себе грех своје расе, рђав глас о наследству, који је добио од оца, са дохотцима неке сумњиве банке, као и то, што се из рачуна ожењу неком месном ругобом.

Други, Алекса Маки, био је нежења, већ у зрелим годинама, који се издигао из редова плебејских, четвртасте али одличне главе, толико да је успео у трговини с меницама и у мрачним шпекулацијама берзовних вредности.

Ариго беше присутан дискусији. Слушао је једне и друге, не дајући своје мишљење. Чак шта више, било је јасно да се тиме не интересује.

Барон Пиаџи се приближи, мешајући се у препирку са жучним фразама, које су га гребле мало по грлу. На његовом угојеном лицу видело се узбуђење, рђаво симулирано, и његови покрети губили су уобичајену равнотежу.

Погледа дел Феранта право у лице и рече:

— Време је да се једном с тиме престане! Свака битанга, значи, има право да буде предложена за наш клуб и да се још сматрамо срећним што ћемо га примити? Зашто ти људи желе да буду од наших?

Ариго пребледе, али ћуташе.

— Извините, — умеша се Балдо Верани, потпредседник клуба, — чини ми се ипак да мало претерујете!

Други настави са жаром:

— Не претерујем ни најмање! Ко су тај Леви и тај Маки?... Јевреји. Били смо сложни да се не примају, а сад ћемо прећи и преко тога!... А Маки?... Најбестиднији играч на бер-зи, човек који је био умешан у најпрљавије шпекулације!

— Истина је, — рече маркиз Берини лаконски, пуштајући глас кроз нос.

— А не, богами не, — викну барон. — Куда бисмо забасали на тај начин? Нећемо те полутане, који се предлажу клубу пошто су избегли тамницу!...

Погледа опет Арига и додаде:

— Кроз кратко време, због неколико стотина динара годишње, отићи ћемо да регрутујемо чланове по кафанама и коцкарницама, где проводе свој век авантуристе! То није ништа ново, јер смо тако што већ раније учинили!...

Настаде једна од оних ледених тишина, двосмислених, за које се време сви погледи обраћају на једну личност. Ариго устаде. Веома блед, са страховитим бесом у својој суровој природи:

— Ја сам једини, — рече са гласом промуклим од узбуђења, — коме се, како изгледа, обраћате, не речима, већ злобом и једом, који вас прождире док их изговарате. Ја бих се стидео да изаберем тако кукавички заобилазни пут да изазовем једног човека.

Подигоше обоје песнице, али их задржаше и то вече изменише сведоке.

Сви телефони разнесоше глас међу оне који нису спавали, или се налазили по склоништима ноћног живота.

Барон је погрешио што је одао своју љубомору, јер се многи смејаху.

Прави узрок догађаја сакри узрок због кога се појавио. Многи су били мишљења, да је Ариго добро одговорио, и он доби на сваки начин симпатије многих, јер је барон био чувен у двобојима. Бар у своје време ударао је тако страшно, да је резао кожу и унакажавао. Било би штета за лепог Феранта.

Сутрадан изјутра одведоше их на чистину неког хиподрома и ставише их једно према другоме, голе до појаса.

Било је тако дивно време, да је било штета изгубити живот. Али рескирао је само Ариго, јер барон Пиаџи му је само указивао част што с њиме укршта оружје. Исту част чинила су му четири сведока, између којих су била три племића и један чувени човек у коњици. Овај последњи био је Лануо Малатеста, сведок по професији, који га је научио једном ударцу по мишици, једном од оних удараца, који између осталих удараца има ману непогрешивости.

Он га зададе, али доби као одговор исти такав, јер му оружје бароново исто тако непогрешиво зададе доста дуг удар по левом образу, прав, врло елегантан. И с временом оста му леп бели знак.

Овај је двобој био лаворов венац његовог светског турнира. Ако га је до тада ко криво гледао, наоружан извесним неповерењем због многих знакова питања који су стајали око

његовог имена, сада, после двобоја са Силвестром Пиаћи и пошто су се потрудила два благородна човека са још другом двојицом да га отпрате на терен, сада кад је на лицу имао витешки знак, нико више није губио време у узалудном ограничавању, и због оног што је формално и чудно у светским стварима, јавно пребацивање да је авантуриста и нерадник, послужило му је одлично да постане одличним човеком.

Шта више, она рана придобн дефинитивно срце Кларе Михелис, којој се он бесно, али дотле неуспешно, удварао.

Клара Михелис имала је око тридесет година, време кад се понекад код жене јављају задоцнела и најтоплија пролећа у осећањима. Није била баш лепа, али њено бледило и велике црне очи и изглед, уједно нежан и пожудан, даваху њеном нежном телу нарочиту привлачивост, а није јој била непозната легенда која се шапутала о њој, то јест, да је истрошила мужа за неколико месеци својом претераном љубављу. Имала је младу ћерку, која је сачињавала сву њену љубав, коју је она испољавала као претерану нежност која се може имати према једном исетанцету, према лутки, према некој играчки... Ван тога, њен живот био је пуст... О! бескрајно пуст!...

Пошто је прекинуо односе са Рускајом, Ариго се налазио по некад у врло тешком положају. Није се заиело могао ослонити на дона Клавдију, иако је видео, да живи у разузданој раскоши, која је била као потребан начин њеној прецветалој лепоти. Дона Клавдија користила је Аригу привремено тиме, што га је увела кроз сва узана и тешка врата, кроз која се обично пролази милошћу једне жене.

Али је он ćио свестан њене привремене услуге и са страхом, хладнокрвно тражио је око себе сигурнији ослонац.

Упознао се са Кларом Михаелис у једној сали и није је више испуштао из вида: мало из радозналости — природне радозналости коју је имао према свима женама које су му могле утрти пут — а мало, јер је био очаран незаузетом удовицом. Сматрали су је богатом, можда више но што је била. Виђали су је мало по позориштима, мало на улици, и о њеном животу, помало тајанственом, светске приче биле су веома чудне. С времена на време говорили су да је верена. Међутим, њено удовиштво било је упорно.

Ариго јој се приближи, не знајући тачно шта хоће. Засада је желео да је има и мислио је да је то врло лака ствар. Али Клара Михелис била је од оних, које проучавају и узбуђују дуго човека пре него што изиђу из своје »белокосне кулe«, да часно положе оружје. Она је знала, да је близу време, кад изабрати љубавника значи извршити дефинитиван акт своје сопствене љубавне историје, доћи можда у крајњу опасност и заљубити се озбиљно. Стога се користила свима својим ранијим искуствима. Била је већ близу тренутка, кад жена, а нарочито она која није била поштена, уместо да јој поласка жеља што је тражена, сумња у њу и вређа се, јер јој изгледа да је сматрају као сувише лак плен.

И одиста, Ариго се био упео да је освоји са неком врстом раздражења, и криво му је било, кад је сам себи то признати морао. Људи, који су их виђали често заједно, већ су одавна говорили, да су љубавници, а он још није био успео да јој пољуби ништа даље... од руке, оне нервозне и жиличасте руке, која је у његовој руци изгледала као играчка.

Она је свирала клавир са дивном нежношћу, он савијен над гудалом своје виолине, савијен над њом, пратио је. У сали скоро тамној, на крилима ноћи, чули би како се врти око њих вихор искушења, како се у двосмисленим паузама спушта вео очаравања.

Понекад, забацујући главу лако уназад, додирнула би његову руку, понекад би јој дах човека, нагнутог над њом, прелазио преко голог врата и тада би је обузео дрхтај, хладан и тих...

Понекад би га видела на коленима, како моли као дете...

Њене свилене хаљине шуштале су при бежању, као крила. И онда би се — из друге собе — смејала, смејала, од срца смејала...

Рећи: »да!«... како је било лако! Али можда би прекинула ону чар, а то није хтела!.. Раздражену, нервозну, страсну... такву је љубав она волела!...

Али, једног вечера, кад су напете завесе пропуштале у собу пролеће и од ветра се погасиле свеће, расцветане руже у вазнама затрепташе као да су биле на огради...

Са улице је улазио првени одблесак светлости измешан са плаветнилом пролетње ноћи. С времена на време долазно је шум пролазничких корака, понеко зврјање точкова, које се удаљавало, понеки смех...

И тада, изненада, бесно, он се наже и тражаше њена слатка уста, да испије њен најдубљи дах, њену најсилнију свирепост, која се испољавала у грчевитом смеху...

Завесе пуне ваздуха загушише њихов крик љубави, помешаше га са пријатним ветром и мирисом ружа, однесоше га даље у ноћ као акорд у композицију пролетње музике...

Крај првог дела.

II. део.

I.

Прођоше две споре године. У друштву пивнице говорило се стално о женама, коцки и љубави.

Супротним плочником прође девојче, хитрим ходом, крећући под скупљеном сукњом променљиви вал свога тела.

— Која је она девојка? — запита ди Сант-Урбино, показујући је друштву пријатеља.

— Лепушкаста!... — рече Чезаре Фара, који је волео зелено воће.

— Личи на малу осицу... — објасни Лануо Малатеста, крећући у шали штапом, као сабљом из навике, коју је имао као шаљивчина и као борац.

Тото Риоти спусти се неколико корака са плочника да би је боље видео.

— Гле!... Ако се не варам, то мора бити девојче, које ће пасти са Рафом Ђулијани. — Видео сам је само једанпут, али је познајем... Права вила!...

Већ се удаљавала. Од ње се још јасно видела само лепа коса необично плаве боје.

»Врећа« Берни начини гримасу, и како је понекад волео да говори у пословицама рече:

— На уским пролазима плаћа се... мостарина!

— Али Рафа је врло богат, — примети Борђе Премоли, — и не обраћа пажњу на последице.

— Е, онда је печен! — продужи Франко Спада.

— Пробн нам свима упш својом исповешћу. Нисам знао да се то тиче ове. Љупка је, али ми изгледа рђаво обучена. Шта је? Кројачица?

— Мора бити девојка из добре куће! — рече Риголи.

— Одећу не ствара калуђерицу! Уосталом, Рафа ће се достојно побринути. Ево га, — узвикну — гле како трчи...

Пролазио је журно по другоме плочнику; зовнуше га, али он се не одазва.

— Трчи, трчи! Задоцнио си! — викну за њим »врећа« Берни. — Прошла је баш сада!

— Ја се бојим »поштених девојака«, — рече Бањето Пиња важно, — јер нам често пута прилепе и сам... сифилис.

Маркиза ди Версано прође у томе трепутку у својим отвореним колима са алатом и зеленком тога дана. Многи скидоше шешире, дубоко се поклоне.

— Порођај јој није нашкодио... — рече Риголи. — Брзо се опоравила! Али је сомендатор претрпео добар страх!...

Неколицина, све сами кућни пријатељи, уздржаше се од смеха.

— Тото, познајеш ли ти Рафово девојче?

— Ја?... Не!

— Па онда, откуда знаш да је девојка из добре куће?

— Поверио ми Рафа...

Дође и гроф Анатоли са новим оделом, које му је врло рђаво стајало. Био је чувен због своје смешне елеганције. Многи почеше да му се подсмевају, а њему је то, као краљу краљева, ласкало.

— Осица је... али је мила! — потврди Лануо коме девојка није излазила из главе. И запита Пињу, који је часовима стражарио на томе углу:

— Пролази ли сваког дана овуда?

— Не, никада!

Дел Феранте је прошле ноћи добио у клубу тридесет хиљада. Кад стиже, честитаху му и натераше га да прича појединости партије.

У том тренутку сиђе с кола Тита Борсани, која је себе назвала скромним именом Тита Ла Валиер, да би могла мацкати по вариетеима. Била се пре извесног времена каприцирала на дел Феранта, и чим га опази, јер је морала проћи кроз средину групе, узе га испод руке, говорећи му са неком врстом хвалисања:

— Ходите, понудите ми шољу чаја!

Ариго је,изгледа, преко воље отпрати у салу, а други пођоше за њима.

— Тако ли ви одржавате своје обећање? — рече она, чим су сели.

Па после продужи:

— Чекала сам вас и јуче и прекјуче.... чекала сам вас, тек да се каже... Хоћу рећи, била сам код куће...

— Мала Тита зна врло добро, да сам рекао »можда«...

— Зашто ми говориш »ти«?... Извини!... — прекиде га она дрско.

— А ти?

— Ах,... добро!

— Јел' те прошло пијанство? — рече један приближујући се.

— Будало! — одговори она са смехом. — Ти мислиш ја сам синоћ пила...

— Мислим? Стрпао сам те у кола као пакет, да те одведем кући и, да сам се попео горе, не би чак ни приметила...

— О, изгледа, да је тебе тешко »приметити«! — рече она смејући се.

Он не одговори ништа, али му се шала није допала.

— Дакле, почела си да пијеш?... — запита Ариго, чим се онај удаљио.

— Којешта! Синоћ сам случајно била мало весела. Де, сипај ми чај! Што ме гледаш?... Шта мислиш?...

— Мислим, драга Тита, рече он весело, — да смо се некад скоро волели; и то ме жалости, јер осећам силну меланхолију због ствари, које су прошле, које не могу...

— ... више да се врате!... — надода она, озбиљно и са осмехом.

— Хтео сам да кажем: које не могу увек да трају!

— Сентименталитете? — запита Риголи, који је седео за оближњим столом.

— ... Да би се насмејали!... а и да би вас насмејали! — узвикну. Тита у наступу веселости. Али њене велике гараве очи, подвучене црнином, можда и мало глупе у својој лепоти, нису умеле сакрити известан немир, извесну скоро бојажљиву осећајност, гледајући

младића, мека погледа, оштрих уста, док је ј је мешао чај који се пушио, а њу, изгледа, сматрао за малу играчку.

— Не виђаш се више... — рече она Ферранту полако. — ... Шта радиш?

— Много што шта... — Па ће онда уз један неодређен покрет. — Много што шта!...

Она га пажљиво погледа.

— Постао си важан...

— Ово двоје опет почињу удварање! — објави један од оближњих који је то чуо. — Досадни сте!

— Знате врло добро, — додаде Тита, смејући се, — да сам увек била наклоњена Аригу.

— То се нас не тиче! — одговори »Врећа« Берни. — Уосталом, Ариго није слободан и ти само дангубиш. Ја сам, међутим, сасвим слободан... ако хоћеш...

— Ти?... Хвала! Ти си прозаичан човек, разуздан и равнодушан. Да би се једна жена заљубила потребно је увек бар мало поезије.

Она је умакала двопек у чај хватајући га брзо уснама, да се не би преломио.

— Уосталом, — продужи, — ако није слободан, шта ме се тиче? Ја ништа не тражим. Шта више, ја сам му рекла да је постао здраво важан.

Дође и Малатеста са забаченим шеширом, са огромним моноклом, држећи чврсто прстима витки штап, који је окретао. И он рече Аригу:

— Ти, који се тако добро разумеш у женама, да ли би ти знао која је оно девојка за којом трчи Рафа Булијани? Прошла је малопре. Допада ми се...

— Нисам је још никад видео! — одговори Ариго. — Не знам баш ништа!

— Ако Рафа трчи за њом, саветујем ти да је оставиш на миру! — примети Тита са разумевањем. — Рафа је и сувише богат.

— Ето жене која се продаје! — узвикну Малатеста са веселим смехом.

... Била је јесен, пуна сунца. По парковима и баштама куда је пролазила мала оспица није још било опало све лишће са грана.

II.

Најмање једанпут месечно долазио би у кућу Аригову апотекар Риоти, са изгледом човека који је решен на све.

Да би истутњио сав бес, Ариго би га остављао да чека добро четврт сата ,затим би му изишао у сусрет са лепим изгледом весељака, пружао апотекару руку, која се блистала од једног великог камена, говорећи:

— Добар дан, драги Риоти! Како је?

Други је промрмљао нешто што је требало да буде поздрав пун жучи.

— Па... седите! Какав вас добар ветар гони амо? О,... хохохо!... Добро изгледате: боју имате као какав принц! Новости?

— Господине Ариго, мање брбљања! Ја долазим, добро знате, све због оне исте ствари...

— То јест?... Али седите! Скините капут, забога! Како отац? Већ одавна нисам био код њега! Како он?... А мајка?

— То што још нису умрли са таковим сином, као што сте ви, значи да имају тврду кожу...

— Дакле, добро су! Хајде, то је још најбоље!

Међутим Риоти, радознало, нескромно, отпоче разгледати око себе. Соба му се допала. Необично би био задовољан да све то припадне његовој кћери, то јест њему. Раскопчавао је капут, задржавајући свој мрачни изглед. На крају крајева, дрскост овог »Риголета« — њему добро позната док је овај још био дете — превазилазила је његово буржоаско схватање, поражавајући га мало, али му је скоро... скоро завидео.

Ариго му је подносио кутију са цигарама, кутију од кованог сребра, са златним монограмом, а Риоти је пипао кутију са сваке стране, пре но што би ставио у уста једну од оних »Хавана«, дугих и трбушастих, које својим пријатним мирисом пружају његовом мозгу неке пријатне егзотичне сензације. Затим је Ариго журно устајао, да му сипа чашицу старог „curacao“, који мирише на поморанџин цвет, и стављао боцу преда њ, затварајући је добро, да не би ветрила.

— Дакле, свадба? — прекидао би га грубо Риоти, да би стао на пут толиким љубазностима.

— Ах... свадба! Збиља, како је Евгенија?

— Добро, добро... или, како већ може бити девојци у њеној кожи...

— Дакле, и она је добро!... Изврсно!

— Чујте, Ариго, мање шала! Знам да сад припадате отменом свету: увек сте међу грофовима, маркизама, на ручковима са љубазницима и... ђаво би га знао, шта све још не... Али, то се мене не тиче. Ну што се мене тиче то је дата реч. Она се не може тргнути, сем ако сте... сем ако сте... Уосталом, знам вас још као дете, и по нешто вам могу рећи...

Ариго га је увек држао на опрезу са по којом речи, упола изговореном, али најзад изгуби стрпљење:

— Добро!.. Чујте! — одговори он. — Ја сам се уверио у једну ствар: да човек, који хоће да се жени, мора имати наклоности за то... Ја је немам. Жалосно.... али ја је немам. Нисам до сада то приметио, али сада знам: немам је!

— Шта је то на сад ново? — прасну Риоти.

— Шта?... Хоћете ли да вам рекнем још коју? Немам је! Шта више хоћу да вас посаветујем: гледајте да нађете другу партију за своју кћер, јер ако буде чекала на мене,... мислим да ће и седе плести...

(Наставак у идућем броју.)

Ларт, поставши посредством пријатеља Хемилтна, приватни секретар спекуланта Голибна који му одмах поклања пуно поверење, налази у новом стану неке тајанствене ствари: у огледалу се појављује лик једне жене, налази у својој соби цедуљу претежег садржаја. После неког времена опази на провору једне оближње куће лице оне „жене у огледалу“. Кад се враћао, носећи неке хартије у вредности од 20 000 фунти, прати га један човек за кога од Хемилтна дозна да је франц. детектив Ле Ноар. Те ноћи, и поред свих сигурносних мера, нестају на необјашњив начин оне хартије. Инспектор полиције који води истрагу хоће да натера Ларта да призна да је он Жазот. Најзад се испостави да је то била само заблуда Ле Ноара. Само ствар тим постаје још загонетнија.

Жена у огледалу.

Роман из енглеског живота од Г. В. Еплтона.

(4)

Ишли смо лагано, руку под руку, поред обале Симпсну. Свако, ко познаје Лондон, зна, да јести код Симпсна, значи добро јести, и то по доброј старој енглеској кујни.

И кад је после првог оброка Ричард подигао своју чашу и рекао:

— Е, сад — Тед — изгледаш сасвим препорођен!... До врага с том суморношћу!...

Ја сам му одговорио:

— Истина је!... До врага с њом!...

— Данас пополне, ја бар мислим, није се ништа необично догодило, зар не?

Ја оставих своју чашу и поново ми се вратило старо расположење.

— Ипак се нешто догодило! — одвратим. — Чекао сам само док ти поставиш то питање. Ниси ли ти казао да је Ле Ноар један необично вешт човек?

Ричард ме погледа и разјапи уста.

— Да, то он и јесте...

— Ја имам врло важне разлоге да у то посумњам...

— И то?...

— Доста је већ само овај један: он ме држи за Жавота!

— Жавот?... Ко ли је то опет?

— Немам појма.

— Па шта ми онда ту уплећеш неко лице које не познајеш?

— Само да би ти доказао, како не треба имати и сувише високо мишљење о оштроумљу тога господина Ле Ноара.

Ричард се непрестано ишчуђивао.

— Али ти тиме само доказујеш, да ти фали једна даска у глави! — примети он суво. — Вино не може да буде криво за то, јер је врло добро. Шта хоћеш уопште тим да кажеш?

Прснух у смех.

— Не брини се, Ричарде, ма шта се десило, моја је глава још читава... То је била само предигра ономе што ћу ти сад испричати. Кад сам се данас пополне вратио кући, нашао сам један кратак позив од полициског инспектора, да одмах дођем у полицију...

— У полицију?...

— У полицију, да...

— То већ изгледа мало паметније, али причекај мало! Ево иде Жан са бутом!...

Кад нас је келнер услужно, упита ме Ричард поново:

— Но, а шта је било у полицији?

— Ево шта. Инспектор, крут као нека мотка, погледа ме оком соколовим и рече: »Пре свега, младићу, ја знам да сте ви упетљани у ову ствар и најенергичније вам забрањујем, да је даље одуговлачите и заобилазите око ње! Одговорићете ми на моја питања, која вам поставим, по савести, иначе могло би да вам се деси нешто врло непријатно, нешто чиме нећете бити нимало очарани!«... То ме је, разуме се, сасвим разгњевило...

— Па дабоме, — рече Ричард, — ово је довољно да сваког поштеног човека изведе из такта. А онда?

— Захтевао сам од њега да се изјасни. Питао сам га шта му даје право да ми подмеће овакве ствари. Као једини одговор на све то, тражио је од мене, да му кажем своје име, своје п р а в о име,... разумеш ли то? »Моје једино и право име је Едвард Ларт« — одговорио сам му ја, на што се његово лице натуштило као небо пре кише. — »Престаните са тим блебетањем!« — дрекну он на мене. — »Ви свакако познајете улицу Монтескје у Паризу, зар не?« — »Никад нисам био у Паризу и, према томе, никад нисам имао част да будем у тој улици.« — »Дабоме, дабоме«, — рече он тад, — »јер ви се, разуме се, не зовете Жавот?«... Тада сам почео да се смејем.

— То си добро учинио, — рече Ричард. — Али какве то све везе има са Ле Ноаром?

— Стрпи се мало. Дакле, ја сам почео да се смејем и објаснио му затим да нисам она птица за коју ме је држао, него прави правцати Енглез, један скоро испечени бакалореус Оксфордског Универзитета и лични пријатељ господина Ричарда Хемилтна, одветника у Мидл-Темплу, који ми је прибавио то место приватног секретара код господина Голибиа, и на кога се у том погледу може одмах обратити за даља обавештења.

— Шта је на то казао?

— Испрва ништа. Био је запрепашћен. Доцније се почео веома усрдно извињавати и замолио ме — наравно у сасвим другом тону него малопре — да му дам тачан извештај о догађајима прошле ноћи, кад се десила чуве-

на провала. Све што сам му казао тачно је прибележио. Затим је уследило изненађење. Дознао је, вели, од господина Голибиа, да ме је управо тога дана пратила нека подозрива личност; би ли му је знао описати? Ја сам то сместа учинио. Да ли мислим да он стоји у вези са овом провалом? Ја му рекох да знам сигурно да он није ни у каквој вези са том ствари. Одакле ја то тако сигурно знам? И сад му објасних, како је то лице био чувени француски детектив Ле Ноар.

— Па, до врага,, ти си открио нашу тајну! — добаци ми Ричард.

— Не, ни најмање. Причекај само! Кад сам то казао, мислио сам инспектор ће пасти у несвест. И кад се опет мало оправио казао ми је: »Па он је тај, што ми је казао да сте ви идентични са Жавотом!« И тако се најзад заклесмо да ћемо узајамно ћутати, руковасмо се и растодосмо као најбољи пријатељи. То је отприлике мој разговор са инспектором. А шта сад мислиш о хваљеној оштроумности господина Ле Ноара?

— Свакако, овог се пута насамарио! — одговори Ричард. — Ја међутим мислим, да би ми на сваки начин требали покушати да нешто дознамо о том Жавоту. Ту се наиме појављује још и једна друга мисао, сама од себе. Зашто би се Ле Ноар шетао око виле Ребенхорст, да Жавот није у макаквој вези са том кућом тајни?

— Ти мислиш и судиш по мишљењу Ле Ноаровом?...

— Па да. Морао је да има важан разлог за то да луња око те виле. Бесумње је добио опис Жавота, чији изглед вероватно одговара твојем. Кад је видео да излазиш из баште, пошао је за тобом у Сити. То је, уосталом, једино могуће објашњење које ја могу да нађем. Много што-шта, што на први поглед изгледа веома сложено, потпуно је просто...

— То је тачно, — приметих ја. — Али где је онда тај проклети Жавот?

— Јес' што кажеш: где је тај Жавот? И какве везе има једна поштена добричина као што је господин Голиби са једним човеком кога прати Ле Ноар? Ну, сад се нешто сетих: јели господин Голиби послушао мој савет и телеграфисао у Париз?

— Да. То јест, он је бар покушао да то учини. Отишао је у главну лондонску полицију, али су му тамо објаснили, како они то не би радо учинили, јер су им информације које су примили недовољне. Али, изгледа ми, да се стари Голиби и не брине толико о тој ствари, и самом ми је казао да не разбијам главу због ње. Виње ће свакако предупредити продају тих папира, а то је главно. Затим је весео и чио отишао да вечера са неким својим пријатељима. Чудноват старац! Шта мислиш, уосталом, о адвокату Белдвину? Он те је, чини ми се, упознао са господином Голиби, није ли тако?

— Да. Шта мислим о њему? Ништа нарочито! Изгледа ми неки поштен стари чича, који ме је, како сам ти већ раније казивао, мало помагао са клиентима. Зашто питаш?

— Па тако, не знам ни сам управо зашто. Свакако је нешто у том човеку или у његовој околини побудило мој интерес. То је све.

Почели смо да говоримо о другим стварима. Кад сам платио свој рачун, рече ми Ричард:

— Хајдемо на једну цигару и шољицу кафе преко у супротну кафану, па после на партију биљара у Савој или, ако ти је милије, у Алхамбру.

— Остаће нам после доста времена и за Алхамбру, — одговорих му ја. — Бог те пита откад већ нисам играо биљара...

Засели смо и причали пушећи цигару и пијући кафу и убрзо прође пола сата.

— А сад идемо на једну партију, — рече Ричард. — Ваљда ће бити који биљар слободан...

Пођосмо најближим путем у хотел. На главном улазу су небројне екипаже у бескрајном ланцу улазиле у велико предворје. Кроз стакла су се видела бела плећа и блистави накити. А преко свега се прелила бела електрична светлост. Ја пре тога никад нисам био у Савој-хотелу и рекох то и Ричарду.

— Тако? Оди онда да бацимо један поглед на ово вашариште сујете и таштине. Помпа и сјај подају поучљив изглед.

Стајали смо у вестибилу и посматрали увек нове екипаже, кад одједном улете један фини приватни фијакер. Кад је пала електрична светлост на његове господаре — били су то један господин и једна дама — зграбих Ричарда за руку.

— Гледај, гледај! — шанух му на уво. — Гледај је!...

Није могло бити сумње: и оно лепо лице, и оне хладне очи; оне бледе црте мушкарца, које сам врло добро упамтио, мада је њена лепота ради блиставих драгуља била још сјајнија него што би ја икада могао замислити.

— Заиста, ово је она! — промуца Ричард. — Па ово је запањујуће.

— А онај мушкарац поред ње? Познајеш ли га? — упитам свога пријатеља, дрхтећи целим телом од невероватног узбуђења.

— Дабоме! — одговори он. — Њега свако зна. То је барон Ромер, чувени раскошник.

Пар је управо сишао с кола. И сад се догоди право чудо. Из отвореног портала изиђе им наиме у сусрет један човек, кога би свако држао за мене самог.

Сличност је била невероватна. Престао сам да дишем због изненађења. Да нисам ту недавно прочитао једну расправу о двојницима, у којој се доказује да има збиља често врло сличних двојника, не би веровао својим

очима. У идућем тренутку нестали су сви троје у хотелу...

Ричард је, чини ми се, био још више изненађен него ја. Погледали смо се ћутећи и тек кроз један тренутак врати нам се дар говора и ми рекосмо готово истовремено: Жавот!

— Ово је право чудо! — рече Ричард. Сањамо ли ми? Или видимо ли авети? Мислиш ли ти збиља да је то он?

— Да. Потпуно сам уверен.

— А жена? Зар је то збиља она коју смо видели у твојој соби?

— Ја у то не сумњам ни мало...

— Па ипак, све то тако је невероватно... До врага! — Слушај Тед, вечерас не могу да играм биљара...

— Богами ни ја! Боље да попијемо један бренди са содом.

Ми смо прилично попили од тог иначе врло омиљеног пића и доцније одосмо у Алхамбру где смо се још једном срели са тим утешником. И тако морам да признам ту неугодну чињеницу, да сам тек у зору стигао кући...

Али знам да сам врло добро спавао.

Господин Голиби изненади ме, као и дан пре, у кревету, док сам још спавао. На први поглед приметих да је јако узбуђен.

— Све муке по нама!... Ето невоље... Малочас сам добио извештај из Париза. Хартије су јуче сасвим уредно предане, наплаћене, и лопов је нестао са новцем, не оставивши ни пребијене паре..

XI.

Претрнуо сам, кад ме је господин Голиби о томе известио, и у мени за тренутак није било ни мрве живота.

— Али... али... како... — муцао сам, пошто сам се поново прибрао, — како... је... то... могуће?...

— Могуће, немогуће? Шта ту има да се мисли! Тако је. Свеједно... — одговори Голиби у грубом тону, који је стајао у чудној противности са његовим обичним понашањем.

Затим додаде нешто блажим гласом:

— Десило се. То стоји!... Ви, дабоме, знате француски. Читајте...

Предаде ми један брзојав.

У њему је стајало:

»Брзојав примио док одсутан на свадби пријатеља у провинцији — послали за мном — стога задоцнио — шест сати стигао Париз — нажалост папири већ у пет по непознатом уновчени.

Виње«.

Био сам изван себе. Вратих му брзојав без иједне речи. Па и шта сам могао да кажем? Несрећа се више није дала изменити.

— Тако стоји ствар сада!... — примети он. — И јасна је као дан. Онај лопов је још јуче отпутовао са возом у девет са којим сте ви требали отићи, стигао у четири и четрдесет и пет на париску Северну Станицу, одмах одлетео у банку где се врши исплата оних папира, метнуо новац у џеп и... нестао. А ја ћу на рачун свадбе и рђавог саобраћаја изгубити ни више ни мање него двадесет хиљада фунти... Ужасно... богами, ужасно!...

— Али зар није господин Виње одговоран за тај несрећни случај?

— Сумњам... Уосталом, ако јесте, побринуће се за то осигуравајућа друштва којих се то у првом реду тиче... Али, како рекох, сумњам у то... Сума је прилично велика и није искључено да ће се један део још пронаћи, али ја не гајим велике наде... То је једна проклето несрећна и необјашњива ствар!

— Али, — приметих ја, — француска полиција ће сигурно успети да пронађе лопова и новац...

„Забавник“ расписује **други конкурс** за своје сталне читаоце.

Сваки читалац који пошаље нарочито означене исечке из шест бројева „Забавника“, и уз то јави један који било број од 1—100.000, учествује у нашем другом конкурсу.

Почевши од XX. броја, па све до закључно XXV. броја, треба исецати означена места у листу. XXV. број „Забавника“ излази из штампе 23. јуна, и исечке са означеним бројем треба послати уредништву најдаље до 3. јула. 6. и 7. јула биће вучење I. класе новога кола Државне Класне Лутрије.

Онај читалац, чији се послати број тачно поклопи са бројем који добије главни згодитак на овом вучењу, добиће награду од 5000 (петхиљада) динара.

Ако ниједан читалац не би **тачно** погодио број главног згодитка у означеном вучењу, поделиће се три награде и то:

Прва награда у износу од 1000 (хиљаду) динара доделиће се ономе чији број буде најближи извученом броју главног згодитка.

Друга награда у износу од 500 (петстотина) динара доделиће се другоме по реду са бројем најближим извученом броју, а

трећа награда од 300 (тристотине) динара доделиће се трећем по реду.

Из овога броја треба исећи означени квадрат на 1., односно 2. страни „Забавника“ и сачувати га да би се крајем јуна са осталим исечцима и означеним бројем могао послати нашем уредништву у Београд.

— Можда, — рече он. — Надајмо се! После доручка стићи ћете са овим брзојавом на полициску станицу. Предајте га инспектору и реците му да ја целу ствар потпуно предајем у његове руке. Кажите му и то, да је моје мишљење, да о свему треба одмах известити париску полицију. Врло је лако могуће да ћу вас још вечерас послати у Париз. Засада ми још ни самом није јасно шта да радим. Цела ствар узела је обрт који ја потпуно нисам очекивао, и ја се поуздано надам да ми осигурања неће чинити никакве тешкоће. Ствари стоје врло рђаво. Видећу кад се вратите, шта да се уради даље...

После тога изађе из собе.

Ја се брзо обукох и зазвоних по доручак. Био сам веома узбуђен. Ни у мојим најлуђим сновима нисам тако нешто снивао, што сам сада доживео на јави. Догађаји су се комешали, без везе, један чуднији од другог. Обавештење господина Голибиа да ће ме још можда овог вечера послати у Париз било ми је право олакшање. Кад бих само могао, мислио сам, да макар за неколико дана побегнем из мојих садашњих доживљаја и положаја. Макако иначе привлачиво делује тајанственост, ја сам потпуно престао да је подносим.

Марија ме погледа оштро и упитно, кад ми је унела доручак, али, осим уобичајених реченица, сматрао сам за најбоље да не кажем ништа. Пола сата доцније седео сам у кабинету инспектора Уолкера.

Без сваког увода ја му одмах предадох брзојав.

— Али, ово је француски, — рече он.

— Дакако! — рекох ја. — Треба ли да вам преведем?

— Молио бих вас, — рече он и додаде као објашњење: — У крају из кога сам ја родом — у Кемберленду — нису нас учили француски.

— То верујем, — одвратих ја и преведох му брзојав.

Он је слушао набрана чела, а затим се мало замисли.

— Прочитајте ми га, молим вас, још једанпут, — рече затим, — хтео бих да га запамтим.

Учиних му по жељи и упитах га на то:

— Ну, шта мислите о овом?...

— Шта о томе мислим?... Да је то једна од највештијих провала за које сам икада чуо. Помислите само, какав је ризик онај човек био узео на себе! Такву једну ствар може да уради само један веома виспрен лопов. Ле Ноар ће се свакако опет вратити у Париз. Сад овде више нема шта...

Та ме примедба запрепастила.

— Како, зар је он нањушио да ће се у вили Ребенхорст нешто догодити?

— Јесте. Дознао је да је заснован један план. Због тога је и дошао овамо.

— И мислио је да је Жавот учесник у томе?

— Можда јесте. Из овог разлога је и мислио да сте ви тај нитков и пратио вас чак и особно...

— Да би ме уплашио те да не извршим похару...

— Врло вероватно.

Ја климнух главом.

— Не, не! Ако је он збиља тако вешт детектив каквим га сматрају, не би урадио тако нешто неспретно. Зар није и даље чувао сну кућу?

— А тако мислите... Разуме се да је то чинио и неколико наших људи су му били при руци. Они су поуздано знали, шта ће се догодити, још пре него што се збиља догодило. И кроз целу ноћ, па чак још и узору, непрестано је био један човек на straži. Али... никога нису видели... никога нису чули! То је оно што је најнеразумљивије у целој ствари. Жице су збиља биле постављене кроз башту и на балкон су биле постављене лествице. Али оне ноћи се нико није испео преко зида и никакве лествице нису пренели. То вам гарантујем... А ипак, цела послуга вели на преслушању, да такве лествице никад нису постојале у кући и да се на то може заклети. Морате признати, да је то сасвим луда ствар...

— Очајно луда... — добацих ја.

— Е,... онда ћете разумети, — продужи он, — да сам мислио, да ћете ви унети мало више светлости у ту ствар. Али врага!... Ви сте је својим исказом само још више замрсили... Ле Ноар је дакако тако био обавештен, знао је да ће бити провале и то је све било тачно... Само се није надао на једну тако препредену ствар. Ја ћу одмах известити главну полицију да су хартије у Паризу већ исплаћене и онда отићи самом управнику да му лично предам брзојав. Све ће то бити свршено кроз један сат. Кад Ле Ноар за то дозна, сигурно ће и сам отпутовати за Париз...

Код тих речи инспектор устаде.

— Пре свега, — рекох ја, такође уставши, — видео сам Жавота...

Инспектор ме погледа изненађеним погледом пуним неповерења.

— Правог Жавота? Онога што га је Ле Ноар тражио?

— Да!

— Знате ли то сигурно?

— Ништа не знам баш сигурно... Али видео сам једног двојника, који невероватно личи на мене... Просто као јаје јајету...

— Где сте га видели?

— У Савој-Хотелу!

— Јели био сам...

— Није. У порталу се поздравио са младим бароном Ромером... Познајете ли га?...

Инспектор се осмехну.

— Дабоме!... Један и сувише раскалашан младић... Има ту, у близини, и своју вилу...

— Да.... на Инвалидском Путу.

— Јест, јест...

— Кад се срео са Жавотом био је у друштву једне нападно лепе жене...

— Тако?... Тек то се код њега дешава врло често!...

— Јесте ли је и ви већ видели?

— Да. Дивна је!

— Јел'те, и она станује у вили?

— Мислим, да!...

— Његова жена?

— Не знам... Сумњам уосталом. Али оно што мене занима то је, каква посла има барон Ромер са једним човеком као што је Жавот? Или то није био Жавот!... Али за сваки случај ја ћу надлежне и о томе известити... Ви немате ништа против тога, зар не?

— Ништа, дабоме, — одговорих ја. — Можда ће ме вечерас послати у Париз. Господин Голиби је нешто говорио...

Кад сам се вратио кући известио сам господина Голиби о своме разговору са инспектором само утолико уколико сам то сматрао за потребно.

— Добро, рече он. — Засад не може да се уради ништа друго. Проклета ствар! Страховито страховита ствар!... Можда бих добро урадио да одем сам у Париз, још колико вечерас, али морам опет и ту да останем ради преговора са осигуравајућим друштвима... Ја сам размислио о тој ствари и мислим да је ипак најпаметније да ви одете наместо мене. У два и двадесет полази један воз са Чаринг Кроса.

Бацивши поглед на сат, настави:

— Сад је тачно пола једанаест, дакле, имате још довољно времена да се спремите и доспете на тај воз. Уредите све тако да можете остати тамо отприлике недељу дана... Ево вам оних двадесет фунти што сте ми их јуче вратили. Одседните у Гранд-Хотелу, као што вам рекох, и не трпите ни у чему оскудицу! Ја ћу вам писати на ту адресу. Однесите сутра ово писмо господину Виљоу, Ри Ст. Марк 223, близу Берзе. Наћи ћете његов уред врло лако. Испричајте му тачно све, што се десило оне ноћи, кад је извршена провала и дајте му што тачнији опис онога човека који вас је пратио онога дана. Он ће и њему, и властима бити од неоцењиве користи... Јесте ли све упуте тачно разумели, господине Ларте?

— Потпуно, господине Голиби.

— Добро. То је засад све. Као што сам вам казао, добићете после једно два дана даље инструкције. Због и срећан вам пут!

Он ми срдачно стеже руку и изађе.

Нисам изгубио много времена око спремања она мало ствари што ми је требало. Спопала ме огромна жеља, да што пре напустим ову кућу. Бојао сам се поновних тајанствених посета, ма колико да сам био загрејан за лепоту оне жене. Али и сама помисао на то испуњавала ме је страхом. Нисам се више усуђивао ни да погледам у огледало, коме сам већ приписивао натприродне моћи. Довољно је било да зашушти завеса на прозору па да ме прође језа. Ја склопих свој ручни ковчежић и скинувши шешир са чивилука, изађох брзо не јавивши се никоме. Моја највећа жудња била је, да више никада не видим ову кућу.

— — — — — — — — — — —

Нисам дуго ишао кад пред мене изађе неки мали дечко, који ме упита, видевши да сам носим свој ковчежић, не би ли хтео да ми га он понесе. Рекох му да ме одведе до прве фијакерске станице, која је била много ближе него што сам мислио. После неколико минута седео сам већ у фијакеру возећи се на Чаринг Крос.

Стигавши тамо предадох свој пртљаг на чување и одох у Темпл. У овим бурним данима био ми је Ричард увек неко уточиште и ко зна шта бих без њега већ био починио. Али данас нисам имао среће. Ричард није био више у канцеларији, а његов писар није знао да ми каже куд је отишао. Стога му оставих једно писамце, у ком му назначих своју париску адресу. Тада сам гледао да нађем начина да утучам остало време, што, уосталом, у Лондону није тешка ствар. Ручао сам код Гатиа, провео један сат у Краљевској Академији, затим разгледао излоге по Њу-Бонд-Стриту и најзад отишао на станицу. Стигао сам таман на време, кад је брзи воз за Париз стајао спремам да крене.

Изабрао сам пут преко Булоња, јер сам желео да се мало провозам по мору. У Фолкестону купио сам једну књигу, да бих прекратио време морске вожње. Седео сам тако дакле на палуби, пушећи своју лулицу, кад одједном приметих да неко стоји преда мном.

— Хоћете ли бити тако љубазни, да ми дозволите, да... упалим?... — упита ме нечији глас.

Ја погледах.

Преда мном је стајао и гледао ме чврсто у очи нико други до славни и силни господин — Ле Ноар...

XII.

Кад ме је погледао, учини се као да је изненађен. Био сам чврсто уверен да ме није случајно ословио, већ после дужег промишљања.

— Шта? Јели могуће? Ви,... господине Ларте? — узвикну он и стеже ми радосно руку.

По овоме сам закључио да су му у главној полицији на Скотленд Јарду рашчистили

његову заблуду, да се је тамо нашао са инспектором Уолкером, и да је видео, да би било и бескорисно и глупо да се преда мном претвара. То исто сам осетио и ја са своје стране.

И зато му одвратих:

— Јесте, ја главом!...

И пружим му кутијицу са шибицама.

— Шта кажете, пловидба нам је заиста тако мирна и угодна да боље не бисмо ни замислити могли? Зар не, господине Ле Ноаре?

Он запали своју цигарету. Затим се осмехну и рече:

— Како ми се чини, изгледа да сам се ономад грдно преварио...

— Богами јесте! — рекох ја. — У почетку ми цела та ствар баш није била пријатна... били сте ме мало уплашили...

— Могу мислити, — рече он. — Али верујте, много ми је жао. Опростите ми. Била је заблуда, држао сам вас за неког другог...

— Знам, мислили сте да сам — Жавот!

— Да... А то су вам ваљда рекли на полицискоj станици, не?

— Јесте... инспектор Уолкер...

— Он је и мени то казао. Говорио сам с њиме данас у подне у Скотленд Јарду. Он ми је казао и тако нешто као да сте ви синоћ видели тога Жавота у Савој-Хотелу?...

— Видео сам једног свог двојника, и одмах сам помислио, да је то он...

— То је, бесумње, и био он... Састао се тамо са још једним господином.

— Да. Са бароном Ромером...

— ... И једном дамом...

— Да, с оном која је дошла заједно са Ромером...

— Као што видите, — насмеши се Ле Ноар самосвесно, — све те чињенице потпуно су ми познате. Шта више, ја знам још и то, да је Жавот јутрос отпутовао са поштанским возом за Париз. Чим дође тамо, одмах ће почети да га прате.

— Али ко је уопште тај Жавот? — упитах радознало. — Јели могуће да он стоји у ма каквој вези са провалом?

— Засада, господине Ларте, не могу да вам одговорим на ово питање. Цела ствар и сувише је тајанствена...

— Свакако, — одобрих му ја. — А специјално за мене и врло непријатна.

— Нема сумње. Све је то, дакле, због оних папира које сте носили у торби кад сам вас сусрео у Сити...

— Да.

— Знате ли сигурно да су ти исти папири затворени и у касу?

— Потпуно.

— Ви сте их сами метнули унутра?

— Да.

— И присуствовали сте отварању касе ујутру?

— То сам морао, јер је други кључ био код мене...

— А јесу ли збиља електрична звонца при томе звонила у целој кући?

— Јесу.

— А каса је била ипак празна?

— Потпуно празна...

Он ме још једном замоли за моје шибице и поново запали једну цигарету. Затим се замисли и за тренутак рече:

— Ви, колико сам сазнао, не познајете господина Голиби одавна?

— Једва недељу дана...

— Хоћете ли бити љубазни да ми опишете тога човека?

— Врло радо. Има му отприлике шездесет година, врло љубазног лица, има чист тен и сасвим седу доста дугачку косу. Неколико предњих зуба нема. Али, све у свему, изгледа врло љубазан, кад се смеши. Носи златне наочари.

— Од обојеног стакла?

— Да,... врло мало плавичастог... Рамена су му заокругљена, хтео сам да кажем, он се држи прилично погурено... и... Ну, ето то би отприлике било све што могу да кажем о његовој спољашњости.

— Лепо... А чиме се бави? Ради ли он уопште шта?

— На ово питање не бих умео да вам одговорим. Ја сам га сматрао имућним. Изгледа ми да је учесник у разним предузећима црпљења минерала у Северној Дакоти и другим крајевима Америке. Осим тога, изгледа ми, он шпекулише у многим пословима.

— Има ли породицу?

— Не верујем. Казао ми је да је удовац...

— Мирна кућа?

— Бескрајно...

— Колика му је послуга?

— Осим моје маленкости још пет лица.

— За једног удовца прилично велики број...

— И ја сам већ о томе мислио...

— Прима ли много посета?

— Никаквих,... уопште...

— Нисте ли никад видели барона Ромера у његовој кући?

— Не!

— А ону даму што је била с њим у Савој-Хотелу?...

(Наставак у идућем броју.)

„Озбиљни гости.“

Жип.

I.

У замку маркиза од Ректа прва партија гостију је на окупу. У њу спадају људи озбиљни т. ј. они, које човек да није приморан да прима, не би никад позвао. За „озбиљне госте“ сезона се отвара из више разлога: прво зато што многи од њих сматрају да лов треба да буде на почетку сезоне и позвати после тога времена не би било уљудно; затим што су „озбиљни гости“ скоро увек страховито досадни, те су домаћини срећни, да их се што пре отресу, да на њих више не мисле до почетка сезоне идуће године.

Ти „озбиљни гости“ су људи од ауторитета, политичари од уплива од којих се има користи или којима се морају чинити услуге, и стари породични пријатељи. Ове последње једва и познају, они су обично антипатични, али шта то смета. Њихови прадедови били су у родбинским везама; довољан разлог да се морају трпети бар седам-осам дана.

На челу групе је **владика** 48 година; свеж, добро сачуван, увек се смешка и добро расположен. Пажљив, лепо васпитан, дискретан, препреден као лисица и увек опрезан.

Генерал од Тулвера. — У оставци, 53 година, висок, крепак, тежак 55 кгр. Слободног кретања и сигурне руке. Сатире коње, рђаво игра билијар, пуши као Турчин и пљује на под.

Велики Бонапартиста, несносан, груб као чизма, иначе храбар човек.

Виконт од Жалона, официр-ађутант генералов, тих по природи, стрпљив и лепо васпитан. Једини међу гостима, који нема бар 50 година. Не обраћа пажњу ни на кога; заузет је само мислима на генералову кћер г-ђицу Жилберту од Тулвера, која није међу гостима.

Посланик, велики мислилац тако га бар сматрају, ваљда зато што никад није јасно исказао своје мишљење ни о чему.

Маркиза од Ивелгарда, позната да увесељава госте — разуме се осим владике.

Намесник владикин, висок са рогљастим надувеним носом, као да вреба.

Госпођа Деламеш, списатељица.

Г. и г-ђа од Ректа домаћини; учтиви, углађени; строго етикетни и коректни.

II.

Јутро. У мирном замку сви спавају, само владика сам шета кроз парк, удишући свеж јутарњи ваздух.

У руци држи отворену књигу из које гласно чита:

„Deus, in nomine tuo salvum me fac: et in virtute tua iudica me.“

„Deus, exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.“

Какво дивно јутро. А ја сам са птицама! Остали спавају. Тхе, имају права кад им се тако допада...

„Guoniam alieni insurrexerunt adversum me, et fortes quœsierunt animam meam: et non.“

Гле!... Да ли је то генерал тамо?... Ако буде он... сад је згодна прилика... Обећао сам младом Жалону да ћу говорити за њега. Не!... то неће бити он!... То неко други иде у споредне одаје замка.

„Et non proposuerunt deum ante conspectum sum...“

— Али јесте... то је баш он!... Генерал!... Шта ће он овде тако рано?... Свеједно... сам је; треба говорити... покушаћу...

Он пође генералу у сусрет.

Генерал, који излази брзо из замка упућује се кроз алеју која води у одаје послуге:

— Свега сам је један пут видео и учинила ми се дражесна... Прави ружин пупољак! Да ли је то собарица госпође од Ректа... не знам... али сигурно станује у истој кући... срео сам је у ходнику. Дивна цура! мала, живог темперамента... има главицу као сеница. Онда ми је умакла, али ћу је ја опет ухватити. А!... ево је! разговара са неким момком... вере ми као да му нешто врло поверљиво говори, јер стоји сасвим уз њега... дал' то није какав ривал? Којешта!... (он се испрси важно и пође младој жени, која се сасвим занела у разговор са лепим младићем). Да сам причекао један тренутак?... Гле, која је ова друга дивна девојка што излази из куће? Али, ово је чудо од лепоте!... Овај замак је досадан, али има лепу женску послугу. Говорићу са овом, док она друга не буде слободна.

Владика, приближујући се:

— Генерал?...

Генерал, поскочивши — Ко ме зове? окрене се. — Сто му громова! владика сад!... баш у најнезгоднији час!...

Владика — Како сте поранили генерале!...

Генерал — раздражен — Нисам пре вас Преосвештентство (за себе). — Да га ђаво носи!...

Владика. — Драги генерале, нешто би вас замолио.

Генерал, осорно. — Ако се тиче моје протекције за некога, не требате се трудити. Ја припадам оној групи људи, који су велики противници препоруке и протекције, јер се на тај начин само може препородити војска.

Владика. — Не тиче се протекције у погледу какве војне службе, драги генерале, ја долазим к вама као гласник љубави.

Генерал. — Шта кажете?...

Владика — смешећи се. — Кажем да долазим к вама као гласник љубави.

Генерал, све осорније. — Тако! Леп занат за једног свештеника.

Владика. — Објаснићу вам у две речи...

Генерал. — Баш ми је мило! Хоћемо ли престати са глупостима?

Владика. — Дакле ево у чему је ствар. Виконт од Жалона, ваш ађутант страсно је заљубљен у вашу кћер и ја би желео да знам да ли он има срећу да буде...

Генерал. — Никад! док сам жив! та он нема ни пребијене паре!...

Владика. — Ни пребијене паре! Е то је претерано, генерале. Његово се имање додуше не може упоредити са вашим, то је извесно, али он је из одличне породице и има сјајну будућност.

Генерал. — Тако се увек каже.

Владика. — Ви сте богати за обоје. Уосталом и ви сте се женили под таквим околностима да се и госпођа од Тулвера обазирала на новац...

Генерал, гледајући непрестано за младом собарицом. — То је било друго, онда су у оно време још били бракови као у романима. Уосталом ја налазим да је моја жена узевши мене направила добру партију...

Владика, за себе. — Она!... Та он није имао ни пребијене паре. Она му је све донела (он уздахне). Сирота жена...

Генерал. Шта кажете?

Владика. — Ништа, мислим на Жалона и...

Генерал. — Мислите на њега колико хоћете, али не и на Жилберту. Она неће узети човека без новца... И без стаса. Он је болешљив... тај младић.

Владика. — Он није Херкулес да се рве са целим светом. А мени изгледа да није потребно бити Херкулес па усрећити једну жену.

Генерал. — Е, е, рђаво сам изгледа... Не разумете ви од тога баш ништа... Тим боље за вас!...

Владика. — Вас ништа не може дирнути! Али он је врло добар младић...

Генерал. — То није довољно да би се могла добити девојка са дванаест стотина хиљада франака мираза. Можете му то казати, вашем заљубљеном младићу а мене поштедите...

Владика. — Ја сам очајан. Јесте ли сигурни да и ваша кћи дели ваше мишљење у том погледу?...

Генерал, достојанствено. — Ја не питам своју кћер за савет у таким стварима... Извините, Преосвештенство... важан посао...

Владика. — Молим, генерале!

Генерал се нагло удаљи.

Владика. Сирота деца!... О томе се више не може ни мислити.

Он продужује читање..

„Ecce enim Deus adiuvat me: et dominus susceptor est animae meae.“

III.

У соби. Генерал тек што је попио вермут, изгледа врло расположен.

Жанета, собарица, 25 година, смеђа, врло лепа, жива и окретна, ни мало се не плаши генералових изјава.

Генерал. — Дакле ти нећеш да ми кажеш твоје име?

Жанета. — Не треба вам ни да га знате.

Генерал. — Зашто?

Жанета. — Јер ја моје име кажем само ономе који жели да ме зове именом.

Генерал, тапкајући је по образу. — А ја ћу доћи вечерас да те питам у твојој соби!...

Жанета. — То вам је красна идеја!... Мој муж би вас лепо примио.

Генерал, расхлађен. — Ти си удата!... (не верујући) ти?...

Жанета. Ја дабоме... Зашто ја не би могла бити удата... Има већ шест недеља како сам се венчала са Жистином, баштованом помоћником.

Генерал, одмерено. — И... Он те воли?

Жанета. — Ја бар мислим.

Генерал. — Слушај, ја ћу гледати да твога мужа пошаљем у варош, а ја ћу вечерас доћи да га заменим. (Важно) Плашиш ли се?

Жанета. — Хоћете ли обући униформу?...

Генерал, за себе. — Како је глупа!... Глупа, али лепа!... (гласно) Где је твоја соба?

Жанета. — На последњем спрату — под кровом.

Генерал. — Покажи ми.

Жанета. — Таман!... Да нас види госпођа маркиза, јел' те?...

Генерал. — Уверен, за себе. — Ако нећеш, не мораш. Ја ћу је већ сам наћи, само ми означи врата.

Жанета. — Шеста лево, у дну коридора... само... чувајте се мога мужа (она истрчи из собе смејући се).

Генерал. — Враголаста мала! Ја ћу данас разгледати последњи спрат.

IV.

После доручка. У трпезарији су окупљени сви досадни „озбиљни гости“ маркиза од Ректа.

Посланик, домаћину. — Кад ћемо на дивље јаребице, маркиже?

М. од Ректа. — Кадгод ви хоћете, ја сам спреман.

Госпођа Деламеш, господину од Жалона кога је успела да одвуче у један угао. — Уверавам Вас да сте узбуђени. Ја Вас врло добро чујем... Врата која деле наше собе врло су танка...

Г. од Жалона. — Како, ви ме чујете?... Зар ја хрчем?...

Госпођа Деламеш. — Не, Ви сањате... (гледа га нежно).

Г. од Жалона, удаљујући се. Шта је овим маторим будалама те ме не остављају на миру?

Владика, госпођи од Ректа. — Диван је и величанствен овај замак? Зидан у XVI. веку, јел' те?...

Г-ђа од Ректа. Не, преосвештенство, у XV. Луј XII. склонио се у њему, још кад је био војвода Орлеански... Не знам да ли сте обратили пажњу на архитектуру крова и спрата под њиме.

Генерал. — Кров, спрат, ко је говорио о крову?

Г-ђа од Ректа. — Ја кажем да је израда крова врло интересантна.

Генерал, распаљен. — Ја би желео видети то.

Маркиза од Ректа. — Ако желите изаћи на терасу, отуда се лепо види цео кров.

Генерал. — А не, ја би радије разгледао из близа. Предлажем један излет на кров.

М. од Ректа. — Али треба да идемо на купање. Данас око три сата биће плима.

Генерал. — Ах, имамо времена (пљуне на под и обрише ногом).

М. од Ректа. — Како ви хоћете. Дакле пођимо!

Генерал. — Устаје и нуди руку домаћици — Пођимо. Сви на ноге! На лево крило!... један... два!... напред марш! (Сви одлазе да разгледају кров. Једна главица провири на Жанетина врата. Генерал је усхићен. Задовољан је што му се дала прилика да на овај начин разгледа терен, који му изгледа врло погодан; остаје још само удаљити непријатеља. После дугог размишљања генералу дође срећна идеја; говориће домаћици о једном дивном и ретком цвету, који је донео из Мексика и који би јој радо даровао приликом њеног сутрашњег рођен-дана. Налази се у Н. у дивизиском врту, кад би се могао послати какав поверљив човек да га донесе...

Он је приметио једног баштенског радника, који изгледа врло бистар... Тај би најсигурније извршио поверену му мисију. Без премишљања, маркиза од Ректа ће позвати Жистина и наредити му да послуша генералову заповест. Све ће бити удешено као што треба... Не може боље бити... Жестин ће отпутовати увече, преноћиће у дивизији и вратиће се тек идућег јутра.

Генерал задовољан трља руке.

V.

Два часа ујутро. Генерал излази из своје собе и на прстима иде кроз мрачан ходник.

Не видим баш ништа... Али сам већ упознао околину (тражи степенице које воде за таванске собе, спотакне се на првој и падне) Сто му громова!... Нисам луд да идем кроз мрак (враћа се у собу и излази са упаљеном свећом).

Виконт од Жалона, отшкринувши врата. од своје собе. — Зацело се генералу нешто догодило! Ова ларма долази отуда!...

Генерал прикривајући се, али према светлости види се јасно. — Сто му...

Ађутант. Он је!... Нема сумње; да није болестан!... Али не би рекао, јер иде на другу страну, шта ли је то?... (тихо притвори врата).

Генерал, пролазећи брзо испред полуотворених врата. Једва!... сад ћу ваљда проћи без сметња (он се испрси). Заносна мала!...

Ађутант. Вири кроз врата. — Како победнички изгледа? Опет ће бити нешто смешно!...

Генерал, ослушкујући. — Неко хода горе! Нестрпљиви кораци. Жанета се чуди што још не долазим... Иде ми у сусрет. Мислио сам да ћу бити куражнији... Малочас чух, маркиза од Ректа како хода по својој соби... Тхе, има људи који не могу мирно да спавају. Зацело је Жанета нестрпљива (опазивши силуету једног човека који силази низ степенице). А!... сто му громова... то није она... то је Жистин, њен муж (угаси свећу; дубока помрчина).

Жистин, ухвати генерала за гушу. — А ту сте!... Ухватио сам Вас!... (он га снажно протресе).

Генерал, тихо. — Пустите ме... варате се... ви не знате ко сам ја...

Жистин, све јаче тресући генерала. Шта не знам?... Не варам се ја! Жанета ми је све испричала! а ја кад тучем... тучем добро.

Ађутант... време је да се умешам. (излети на степенице, баци се на баштована и успе да отме већ изнемоглог генерала).

Жистин, задуван: Платићеш ми ти то, стара лолчино.

Ађутант, покушава да га умири. — Чекајте, пријатељу, видећемо, не вичите.

Жистин. Да не вичем... Шта!... Умлатићу га.

Сва врата у коридору нагло се отворише... Прво се појавише домаћини изненађени али прибрани; затим г-ђа од Ивелгарда у ноћној кошуљи преплављеној чипкама. Госпођа Деламеш провирује кроз врата и пита да ли се каква несрећа догодила. Господин и г-ђа од Есприкура рекоше, да већ двадесет и пет година није се десила у замку таква ларма; посланик смешкајући се показује на ађутанта који се ухватио у коштац са баштованским момком; намесник ликује што види грех праведно кажњен. Свима па и Жистину изгледа да је ађутант крив, а генерал... он је као и остали изашао узнемирен лармом.

Видећи се у оваквом незгодном положају, сиромах официр покуша да објасни догађај на сасвим пристојан и вероватан начин, како је чуо да се неко опрезно шуња кроз ходник, мислио је да се какав лупеж увукао у замак и истрчао ...

Али сви се иронично погледају и вративши се у своје собе смеју му се у брк.

Сви гости су за столом, осим ађутанта кога је генерал послао у дивизију, да би се избегло објашњење које би официр морао дати. Шта би рекли домаћини, ти коректни људи кад би сазнали истину?... По сваку цену мора се спречити да се истина дозна. Од почетка доручка гости не престају значајно да погледају на празно место младог официра и упркос молећивих погледа домаћинових који је указивао на послугу сви почињу да говоре о ноћашњем догађају.

Г-ђа Десприкур. — Срамота! данашња је младеж збиља дегенерисана; некад су људи у тим годинама црвенели, ухваћени на делу.

Генерал, обузет лаком грижом савести. — На делу?... У овом случају не може се рећи „ухваћен на делу". Борба са мужем не значи то, ако је код Жалона хтео да ...

Г-ђа Ламеш, стидљиво. — О, генерале, не причајте опширно.

Посланик. — Природно је да Ви морате заступати Вашег ађутанта, драги генерале; то је племенито од Вас; али морате дозволити да му се не може опростити... У очима образованих људи ...

Генерал, брзо. — У мојим такође ...

Г-ђа од Ибелгарда, ужасава се при помисли да је то све због једне собарице. — То је скандал! — нападати једну просту жену која се брани ...

Владика, за себе. — Код толиких жена које се не бране.

Маркиз од Ректа. — О Боже ... ми придајемо томе догађају толику важност ... коју не заслужује ...

Г-ђа од Ивелгарда. — Коју не заслужује?... кад се човек ничега не стиди!...

Владика, за себе. — А она се стиди!...

Г-ђа Деламеш. — Тај дрски војник није се устручавао чак ни присуства Његовог Преосвештенства ..

Владика. — Молим, не устручавајте се због тога, госпођо, ја нисам ништа видео.

Г-ђа Деламеш. — Али то је страшно.

Владика. — Има случајева преко којих ипак треба прећи ћутке, госпођо.

Г-ђа од Ректа. — Преосвештенство је у праву... што се мене тиче ја сам тај бесмислени догађај већ дала забораву.

Генерал, заборављајући се. — Имате право, сто му громова!... Није вредно о томе говорити.

Г. Десприкур, строго. — Генерале! Ви га браните! Пазите, могло би се претпоставити да ...

Генерал, поправљајући се брзо. — Браним? Боже сачувај! Његово ме понашање ужасава. Понашати се тако код људи који ми чине част позивајући ме ...

Г-ђа од Ивелгарда. — Што је најгоре то је да је то због једне служавке.

Посланик. — Заиста ... Данас су вам ти жутокљунци такви, који ...

Генерал. — Верујте, драги маркиже, да жалим што се то десило баш на степеницама, да сам само могао посумњати да се муж вратио ... (повративши се нагло) да је муж срео Виконта од Жалона ... изашао би раније да утишам ларму. Ја сам поражен поступком мога ађутанта!... али будите спокојни ... ја ћу строго поступити ... време је да се укроти та војничина која мисли да му је све дозвољено ... рачунајте на мене.

Гроф Десприкур, пође да стегне руку генералу. — Генерале, сретан сам што Вас чујем да говорите тако. Невоља у војсци је та, што јој недостају такве старешине.

Разговор се продужује у том смислу. Затим домаћин и посланик одлазе у лов на јаребице. Г-ђа од Ивелгарда се повлачи у своју собу ... треба се налицкати поново за ручак. Г-ђа Деламеш почиње по шести пут да чита „Фигаро"; Г. и г-ђа Десприкур играју домине, а домаћица одлази у своје одаје. Генерал се извињава да мора да спреми своју пошту; у ствари иде да се пакује, јер се боји да чека да се ствар не би разјаснила. Кад је ишао у ходник опази владику који га смешкајући се чека на прагу своје собе. —

— Изволите, на један тренутак ... генерале ... да ли се бојите? ...

— О, шта би се бојао?

— Тек мислим ... али уђите ... Владика гура генерала лагано у собу и понуди му једну удобну наслоњачу.

— Драги мој генерале, мислим да данас имам право да говорим; имам част умолити руку Ваше кћери г-ђице Жилберте од Тулвера за Виконта од Жалона, младог и вредног официра.

Ви ћете разумети ... зашто се противити? ... ипак ће тако бити ...

Генерал, сметено. — Али ...

Владика. — После ноћашњег скандала нарочито! Нисте ли Ви кривац? Зар би могли Вашем ађутанту пружити бољу прилику да Вам докаже своју оданост.

Генерал. — Ја не знам шта је у ствари.

Владика. — О не користи лукавство. Овог јутра ја сам отишао у собу младог официра да га укорим за ноћашњи преступ и он ми је потресен казао истину и молио ме да будем дискретан. Разуме се у интересу Вашем. — Мене се уосталом та ствар не тиче, али сам само узео на себе дужност заштитника ... Сиромах младић отпутовао је очајан ... Ви ћете га скоро утешити, надам се! ...

Генерал. — Како?

Владика. — Дајете му руку Ваше кћери.

Генерал. — То никад!

Владика. — У том случају ја ћу поправити ствар. Овог јутра за столом ћутао сам мислећи да ћете Ви узети у заштиту Виконта, што и јесте Ваша дужност, али како сте Ви ћутали.

Генерал. — А шта би ви хтели да ја кажем?

Владика. — Истину ...

Генерал. — Али, преосвештенство, Ви не помишљате ...

Владика. — Не, видећемо ...

Генерал. — Слушајте! ...

Владика. — Ништа!... Г. од Жалона има право на повратак части или на одштету. Ви му можете дати једно; ако нећете, ја ћу му прибавити друго ... Бирајте.

Генерал. — Сто му ... Добиће је ... ту своју одштету ... добиће.

Излети из собе, бесан. Владика продужује читање:

„Averte mala inimicis meis: et in veritate tua disperde illos ..."

Сарајево, фебруара 1922. год.

Превела Р. Ђ. Дединац.

Марк Твен у Ђенови.

Наш чичероне.

Марк Твен.

Овом приликом хоћу да кажем коју о Микел-Анђелу Буонароти. Веома поштујем дух Микел-Анђела, који је био једнако велик у поезији као и у сликарству, у вајарству као и архитектури: велик у свему чега би се латио. Али мени Микел-Анђело, иако је тако силан, ипак не треба и при зајутарку, и при доручку, и при ручку, и при ужини, и при вечери и за све време између тих оброка! Волим промену. У Ђенови све што је створено, створио је он, у Милану, опет он или његова школа. То исто у Падови, Верони, Млетцима, Болоњи — кудгод дођемо, сви чичерони (са дивљењем) помињу само њега и казују само његово име! У Фиоренци, све је он сликао, све сазидао. Али то није све. Градови, у којима није радио, поносе се по неким каменом, на којем је он тобоже седео и посматрао природу. У Пизи, осим Кривог Торња, и опет је он онај који је све створио, и зацело да би и тај торањ уписали у његове заслуге да није толико наерен. Он је подигао Легорниске Стубове и царинарницу у Чивити Векии. Сазидао је цркву Св. Петра, направио папу, Пантеон, униформу папине швајцарске гарде, регулисао Тибар, саградио Ватикан, Колосеум, Капитол, Тарпејску Стену, палату Барбарини, цркву Св. Јована Латеранског, Кампању, Апијев друм, Клаудијев водовод. Он, сам бесмртан, подигао је бесмртни град, па ма шта тврдили научници и књиге. Мој пријатељ Данијел рече једнога дана нашем вођи:

— Доста!... Доста!... Ћутите, молим вас! Чудо да не кажете још само да је Бог створио Италију по Микел-Анђеловим плановима! ...

Још никад се нисам осећао тако радостан, умирен и задовољан, као јуче, када дознах да је Микел-Анђело већ умро ...

И то смо дознали од нашег вође. Водио нас читаве миље, између слика и кипова, кроз цео Ватикан, па опет читаве миље, између слика и кипова, на другим јавним местима. Показао нам је велике слике у Сикстинској капели, и фреске, па опет фреске, све саме фреске ... у толиком броју, да би њима скоро могао да се покрије васколики небески свод.

То нас је, ето, довело на мисао, да терамо шегу са нашим вођом и да започнемо ону шалу, којој морамо захвалити за то што смо и овога, као и многе пре њега, победили: постављали смо му глупа, блесава питања.

Показујући један кип, рече:

— Статуа од бронзе ...

Ми га равнодушно погледамо, а доктор рече:

— Од Микел-Анђела? ...

— Не! Не зна се од кога ...

Мало доцније покаже на прастари римски форум. Доктор и опет упита:

— Од Микел-Анђела? ...

Вођа, погледавши нас зачуђено, рече:

— Не!... Он је рођен хиљаду година доцније! ...

Долази на ред египатски обелиск.

— Од Микел-Анђела?

— О, забога, господине, то је две хиљаде година старије од њега!

Мучен оваквим и сличним глупим питањима, чисто се бојао да нам још нешто покаже. Успели смо, дакле.

Ђеновски чичерони, међутим, нарочито воле да нуде своје услуге Американцима, који се свему чуде, и никад не могу да се довољно начуде свакој реликвији Кристофа Колумба. Наш чичерон био је необично живахан и нестрпљив. Једнако је говорио:

— Ходите, џентлмен, ходите! Показаћу вам писма Кристофа Колумба која је он сам својом руком написао! ...

Одведе нас, дакле, у општинску палату. После многих откључавања и дизања капака, покажу нам неку стару хартију Очи наше вође сијале су од гордости. Непрестано је скакутао и добовао прстима по стакленом капку над пергаментом.

— Шта сам вам рекао, џентлмен?... Зар није тако? Рукопис самог Кристофа Колумба!

Ми сви погледамо рукопис прилично равнодушно и површно. Само доктор разгледа пажљивије рукопис. Па онда рече, али тако као да га цела та ствар нимало не занима:

— Како оно рекосте да се зове човек који је ово написао?

— Кристоф Колумбо!... Велики Кристоф Колумбо!...

Доктор понови своје разгледање.

— Да ли је то он сам написао или неко други?

— Сам, сам написао! Сопствени рукопис Кристофа Колумба!... Сам написао.

Сад доктор диже очи са рукописа, па рече мирно:

— Ја сам, заиста, видео код нас у Америци, децу од десет година која умеју боље да пишу...

— Али ово је велики Крист...

— Не питам вас ја ко је он! Кажем само, то је најружнија ствар коју сам икад видео. Немојте мислити да се можете шегачити са нама, зато што смо ми странци! Нисмо ми опет толике будале! Ако можете да нам збиља покажете нешто лепо написано, покажите! Ако не, идемо даље...

Пошли смо. Чичероне је био запрепашћен, али је хтео да покуша још који пут. Имао је нешто чиме је намеравао да нас изненади!

— О, господо, пођите са мном. Показаћу вам једно дивно, дивно попрсје Кристофа Колумба! Сјајно, јединствено, величанствено!

Одведе нас пред једно попрсје, — оно је заиста било врло лепо, — па, одскочивши уназад, узвикну подигнутим гласом:

— Видите, господо, лепо, дивно попрсје Кристофа Колумба! Дивно, дивно! И попрсје и подножје! Дивно!

Доктор метну на око монокл, који је купио само због ових шала.

— А... како кажете да се зове овај господин?

— Кристоф Колумбо!... Велики Кристоф Колумбо!...

— Кристоф Колумбо? Велики... Кристоф Колумбо?... А шта је он то велико урадио?

— Пронашао Америку! Пронашао Америку!... Гром и пакао!

— Пронашао Америку? Ви се варате. Ми смо наиме сви из Америке, али до данас нико од нас није чуо за то. Кристоф Колумбо! — — — па лепо име! А је ли већ умро?...

— Тако вам Бога! Томе већ има четири стотине година!...

— А од чега је умро?

— Не знам. То вам не могу рећи.

— Да није од богиња?

— Не знам, центлмен, а што не знам, то вам не могу рећи!

— Или можда од крајника?

— Могуће, могуће. Не знам. Од нечег је свакако, како мислим, умро.

— А живе ли му родитељи?

— Немогуће!

— Лепо. А шта је овде попрсје, а шта подножје?

— Света Маријо! Ово му је попрсје, а ово подножје!

— А тако! Сад већ и сам видим. Срећно успела комбинација. Него да ли је ово по први пут, да је овај господин попрсје?

Ова досетка пропаде. Иностранци не могу да осете ону танану америчанску духовитост.

Враћајући се преко Рима, ми продужујемо наше шале.

Јуче смо више од четири часа пробавили у Ватикану, у том свету крајњих чудеса. Често нам се дешавало, да смо се скоро одали: показали своје интересовање или, шта више, и дивљење за понеку ствар, и стајало нас је много муке да се од тога уздржимо. Па ипак, и у томе смо успели. То, мислим, још никоме није пошло за руком, од свих оних који су посетили ватиканске музеје. Воћа је био збуњен и запрепашћен. Обио је ноге водећи нас, употребљавао сву своју велику вештину, али све је било узалудно — ми смо били потпуно равнодушни према свему што нам је показивао.

Као последње изненађење, сачувао је да нам покаже нешто што је он лично држао за најбоље: мумију једног египатског фараона, можда најбоље очувану мумију на свету. Одвео нас је до ње. Овог је пута био уверен да је успео и његово раније одушевљење поново му се врати.

— Видите, центлмен, мумија... мумија!

Доктор, као увек, метну мирно и замишљено свој монокл у око.

— А... како оно рекосте да је име овог господина?

— Име?... Није му то име! То је мумија... Египатска мумија...

— Тако... тако... Али је овде рођен?...

— Та није. Та то је египатска мумија...

— Лепо, лепо. Биће свакако Француз?

— Није! Није Француз, није Талијан! Рођен је, где је и умро, у Египту!

— У Египту рођен?... У томе месту нисам још никако био, а нисам ни чуо за њ... Мумија!... Мумија... Како само мирно седи! И како је озбиљан... А! Да није случајно... мртав?

— Крст му, мртав је, дакако да је мртав..., већ четири хиљада година.

И сад се доктор окрете к њему направивши се љут.

— Шта значи све то! Држите ли ви нас за будале, зато што смо странци који су дошли овамо да штогод науче? Триста му громова... Триста му громова! Торњајте се и ви и ваши скелети! Ако имате какав свеж леп леш, покажите нам га. Иначе, светога ми Ђорђа, разбићу вам главу!...

Превео Ж.

*

Царска реч.

Кнез Субов био је љубимац руског цара Александра II. и могао је код њега постићи и оно, што други нису смели ни поменути.

Субову је био пријатељ ђенерал Арбељев, који је 1799., у једној битци у Италији, оставио свој пук и сакрио се. Због тога је ђенерал лишен чина.

Кнез Субов је хтео да помогне свом несрећном пријатељу, али се никако није смео решити да то помене и цару. Најзад, после дугог размишљања, рече једног дана:

— Хоће ли ми, Ваше Величанство, испунити једну молбу, али под условом да му не кажем на кога се односи та молба?

— Драге воље, кнеже! — одговори му цар.

Кнез тада изнесе спремљен указ по коме се Арбељеву праштала кривица и враћао ђенералски чин.

Цар набра обрве, али испуни обећање и потписа указ.

Кнез је био задовољан: поклони се и пође. Али му цар рече:

— А сад, хоћете ли ви, кнеже, да испуните мени једну молбу? Наравно, да вам не кажем на кога се односи...

— На све сам готов, Ваше Величанство!

— Онда поцепајте указ, који сам малопре потписао!

Кнез је то учинио и Арбељев није помилован.

*

Неиспуњени захтеви.

Један ограничен, али моћан владар, обожавао је једну књегињу која му није никако одвраћала љубав. Он дневно беше све нестрпљивији, па је књегиња коначно увидела, да не би било добро имати овако моћна суседа за непријатеља, те му стога пошаље писмо следеће садржине:

„Твоја верност ганула ме. Постаћу ти женом, ако решиш задаћу коју ћу ти задати. Иди и нађи ми: предрасуду која је разумом побеђена; глупост која је тако велика да је нико не би учинио; и грех који је тако страшан да га нико не би изрекао.“

Краљ весело заповеди да се спреме сватови и отпутује, али се још до данас није вратио...

— Б. —

*

Корисни савети.

Не учини лудо, па си учинио мудро.

*

Ако хоћеш да упознаш човека, упитај га шта мисли о себи.

*

Не буди сувише егоиста, ако хоћеш да те други поштује.

*

Што се неко више пење, утолико има више изгледа да ће пасти.

*

Најгори човек, то је пакосни подсмевач.

*

Не треба презирати само оне који имају све пороке, него и оне који немају никакве врлине.

*

Сваки нови познаник даје нам прилике да видимо добре и рђаве ствари на себи.

*

Учити сиромаха штедњи, то је као и гладнога саветовати да мање једе.

*

Ко се не стиди самога себе, не стиди се ни од другога.

*

Мудро је туговати, али је женски очајавати.

*

Боље је имати за непријатеља једног видљивог лава него стотину невидљивих пацова

*

Боље је бити ситна језгра него велика љуска.

*

Лако је другога оцрнити, али је тешко приказати у светлој боји.

*

Продавцу је доста и једно око, купцу је мало и стотина.

*

Лакше је створити срећу другима него себи!

*

Многи лутају целога века, тражећи срећу, а она их прати као сенка.

*

Понизна хемија.

Хемичар Тенар држао је пред војводом Орлеанским предавање о „Експерименталној хемији“, у којем, поклонивши се дубоко, рече и ово: — „И тако ће оба ова гаса имати част да се пред Вашим Краљевским Височанством помешају!“ — Б. —

*

Из добрих књига.

Љубав је подједнако близу и врлини и пороку.

*

Највећа казна.

— Реците ми, господине, која је највећа казна за двоженство?

Адвокат: Две пунице. Т. Ч.

*

Румено дете.

— Откуда теби тако црвени образи? — упита отац синчића забринуто.

— Откуда и мами: из оне округле кутије поред огледала.

*

Љубомора.

— То није лепо што си урадила са господином! — пребацује слуга собарици.

— Па само ме пољубио! — чуди се она.

— Добро, али кад си ти видела, да сам ја дозволио да госпођа пољуби мене?!

*

Прве бресквe.

— Пошто су бресквe?

— Десет динара комад...

— Ах, па то је скупо!... А шта би коштале када бих вратио коштице?

*

Код сликара.

— Па ви сте израдили мој портрет без браде!?

— Да, за браду нисмо уговорили. Боје су врло скупе, а за вашу велику браду треба чинити нову погодбу.

*

Филозофија брака.

Удубио се у мисли један далеки Адамов потомак и размишља:

...Проклети Адам! Да није заспао у рају, не би му Бог извадио ребро и од њега направио ову напаст... жену... Онда не бих ни ја имао ову огреботину по лицу...

*

Њена жеља.

— Ах, госпођице, заповедајте шта хоћете! Готов сам да за вас све учиним на овом свету!

— Онда ми испуните једну малу жељу...

— Ох, врло радо!

— Идите и оставите ме на миру!

*

Извињење.

Гост се љути:

— Пиво вам је данас рђаво, и данас је мутно!

— Извините, господине, није пиво мутно, већ су само прљаве чаше! — правда се газда.

*

Радозналост.

— Можеш ли ми рећи, драги пријатељу, где би се могло ручати за 20 динара?

— Може код „Славије“.

— Врло добро. Онда ми реци, где бих могао набавити двадесет динара?...

*

Искрено дете.

— Када мислите да пођете од нас, чика Перо?

— Што питаш, мој голубе?...

— Питао сам, јер мама вели, да ћемо ручати, када се ви сетите да сте досадни и одете!

*

После бала.

— Шта си имала толико да разговараш са оним поручником? Ти си сигурно заборавила да имаш мужа?

— Знам ја да имам мужа, али он то не зна, па сам хтела да му докажем да нисам девојка.

*

ШТАПОВА за господу, даме и децу приспео је најбогатији избор и продаје по фабричним ценама

Галантерија „VENUS“, Београд, Кнез Михаилова 38.

Продаја на велико и на мало. 23 35 47 Продаја на велико и на мало.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Косанчићева улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе

Број 24. Београд, 17. VI. 1922. Година I.

Стара вратарка.

Коломан Миксат.

Погребна предузећа су установе достојне сваког поштовања. Али посао није, истина, врло пријатан, мада је достојан поштовања посао одвозити човека — када се за то плати возарина — на онај други свет.

То је, разуме се, доста скупа ствар, али пут је дугачак, а данас су сва подвозна средства прескупа. Али овде постоји бар та утешна околност, што се човек не мора никада бринути о повратку.

У старо доба, док су још носила вршила ову дужност, све је ишло много простије, а и данас још на селима путују смртници за пакао или рај на обичним колима.

Становници градова, међутим, који су и за живота волели раскош, не могу да се растану са тим својим драгим пријатељем ни онда, кад ваља да се опросте од свих милих и драгих. И, ето, зато су им потребна погребна предузећа, која ће их спровести у опреми примерној њиноме рангу.

Обележио сам тај посао као достојан поштовања, али има људи који тај исти посао налазе чак и лепим и уживају у њему. Тако, например, погреби су били највеће уживање старој удовици Приклер, часној и у поштењу поседелој вратарици у улици Керепешер.

У овој улици, која води ка гробљу, научи се човек на погребе као на куцање кућног часовника. И стара вратарка привикла се на њих и потпуно спријатељила с мишљу на смрт. Та ништа њу више није везивало за живот. Њени познаници одавно су сви поумирали, а људи који су сад живели нису били некако за њу.

Имала је само једну жељу: — у старој чарапи чувала је њена средства, цело своје имање — деведесет и пет форинти и четрдесет и пет крајцара... Ни више ни мање!... и сврха њеног живота била је скупити сто форинти, јер је желела да има свечан погреб од сто форинти.

Са прага куће посматрала је она погребе, а често и сама пошла за колима — па познавала покојника или не, свеједно! — и плакала од свег срца.

При том би свагда упоређивала у мислима овај погреб са својим, каквога је она желела јер је знала цео ценовник напамет.

„Такав ће бити и мој!“...

Или:

„Мој ће бити бољи; скупљи за петнаест форинти имаће толико и толико свећа више.“

Међутим, често би се враћала у свој стан мрзовољна, јер је гледала неки свечани, господствени погреб.

„То мора да кошта грдне паре! Како су ипак срећни богати људи!“ — уздисала би тада и при томе и нехотице помишљала на Карола Вереша.

Дакле, постојало је ипак неко биће за које се занимала стара Приклерка!? Ко је то? Можда неки рођак?... О, не! Сви њени рођаци су били већ одавно мртви. Карољ Вереш... био је ђак, који је пре двадесет година становао код ње, у мрачном подрумском стану.

Био је то ружан, рђокос дечко, који на целом белом свету није имао никога и ничега свога, осим свога мозга и своје вредноће. А то је гдекад сасвим довољно да човек нешто постигне.

Пошто је рђокоси дечак полетео у свет, стара вратарка непрестано је из свог подрума посматрала с највећом пажњом, како се он пење.

Исеците овај означени квадрат као купон број V. — да бисте могли учествовати на нашем конкурсу расписаном на 13. страни „Забавника“.